

HIOA/bokselskap.no, 2013

Alexander L. Kielland: *Sankt Hans Fest*

Teksten følger 1. utgave (1887) og er basert på skannet og ocr-lest fil fra Nasjonalbiblioteket/Bokhylla.no. Korrekturlest og tilrettelagt av HIOA-studentene Mia Ølnes, Morten Soma, Kristine Kristoffersen og Annika Nordstrand.

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Alexander L. Kielland

Sankt Hans Fest

Fortælling

1887

□

[I.](#)

[II.](#)

[III.](#)

[IV.](#)

[V.](#)

[VI.](#)

[VII.](#)

[VIII.](#)

[IX.](#)

[X.](#)

I.

«Synes Du, det er Kort at byde Folk?» raabte Holck og kastede alle tretten paa Bordet.

«Ja – jeg siger det samme!» svarede Makkeren, som var den unge Garman,

og slængte sine.

«Nei, nei! hvad skal det være til! – kaste Kortene? – se her! jeg sidder med Kongen sjette i Spar og Ruder Es!»

«Og Resten har jeg,» sagde Abraham Løvdahl og lagde sine op.

«Ja, se her! vi to har alt!» raabte Thomas Randulf, som havde givet.

Men Holck rodede med en stor godmodig Haand alle Kortene om hinanden, og den unge Garman svor paa, at det var for varmt til at spille Kort.

De mukkede jo lidt – de to, som havde saadanne udmærkede Kort; men naar alt kom til alt, saa blev det aldrig til noget med Whist i slige lyse varme Sommernætter; – de svaledede sig i sine Glas, lænede sig tilbage i Rørstolene og lod Kortene ligge i Houg.

De tre Herrer var Garmans Gjæster; og i den stille Sommeraften havde de slaaet sig ned i Pavillonnen mod Strandgaden. De kunde se ud Fjorden over Bryggerne; men i Strandgaden nedenunder gik Folk, som kunde høre deres Latter og Lyden af Glas.

Og hele Byen viste, hvilket syndigt Liv der var kommen hjem med den unge Christian Fredrik; og det var netop passelige Fyre, han havde fundet sig til Drikkebrødre.

Thomas Randulf var ganske vist en flink Kasserer, – ellers havde vel ikke Christensen beholdt ham saa længe i sin Bank; men han var Ungkarl og levede derefter; sent og tidligt laa han og drev paa Klubben. Og nu havde han, som dog var en Mand paa de førti, slaaet sig sammen med den unge Garman, som knapt kunde være mer end nitten.

Amtmandens Fuldmægtig Holck havde ikke været længe i Byen; men han skulde vogte sig lidt for sin Omgang, ellers vilde han snart gaa i Hundene. Men at Fjerdemand som oftest var Abraham Løvdahl, det viste ikke mange; thi han gik altid en Bagvei, hvor Garmans Have havde en liden Port ud til Smuget bag Madam Späckbom.

Christian Fredrik syntes stundom selv, at det var nogle snurrige Kamerater, han havde fundet sig; men Byen havde virkelig ikke andre.

Han var kommen hjem et Aars Tid efter Carsten Løvdahls Fald og de andre store Falliter; og da hele Byen fremdeles laa i Svimen, var der ikke andet at more sig med end at drikke og finde nogen at drikke med.

Selskabelighed fandtes ikke mere; hele Familier som Withs og Randulfs vare gaaede ud af Dansen, og hjemme i hans eget Hus var der ogsaa temmeligt stille. Morten Garman var bleven fed og doven, og Fru Fanny færdedes mest ved Badene om Sommeren. Ude paa Sandsgaard styrede Jacob Worses Hovedforretningen, og der var en jævn Selskabelighed omtrent som fordum. Men Christian Fredrik havde altid hørt hjemme, at paa Sandsgaard var der bleven kjedeligt.

Fra Udlandet havde han den Vane at sidde paa Kafé om Aftenen. Men herhjemme var der ikke andet end Klubben, og der var der ikke andet at gjøre end at drikke, og om Sommeren var der endogsaa for varmt til det.

Men i den gamle Have foran Garman & Worses Byhus fandt de hyggelige Aftener. Igrunden var det saa jilt at komme hjem som voxen, tage sine Venner med og forlange, hvad han vilde hos Husjomfruen. Og Christian Fredrik var paa en vis Maade stolt af sine Venner, fordi de alle var ældre.

Holck kom omtrent samtidig til Byen, saa han og Garman slog sig sammen fra den første Aften paa Klubben. Men Thomas Randulf var den af Byens Herrer, som Christian Fredrik mest havde beundret i sin Opvæxt. At de nu var Kamerater – ganske som jævnngamle, var en meget behagelig Fornemmelse.

Abraham Løvdahl tog de med – mest af Medlidenhed, fordi han havde det saa ondt hjemme; og fordi de alle viste, hvormegen Pris han satte paa et godt Glas; – han fik det saa sjeldent. –

Garman sad og vuggede paa Stolen og saa udover Fjorden, som laa blinkende klar efter Solnedgangen og speilede Odder og Holmer:

«Ja vakkert er her hjemme, men Bitterdød! hvor her er kjedeligt!»

«Her er slet ikke saa galt,» mente Holck muntert; «jeg liger mig godt her.»

«Han er saa ny – saa lykkeligt ny,» sagde Randulf over til Abraham.

«Aa jeg synes,» raabte Holck, «at I er alt for rædde af Jer! – gjør som jeg! – bryd Jer Fanden om Byen og Bysnak, saa er her ikke værre end andre Steder.»

Han var en lang sorthaaret Nordlænding med stærke Tænder, og altid færdig til at le og være med, hvis der kom noget morsomt; han løftede sit Glas:

«Skaal du Garman! – vi to Nye skal nok faa sat Byen paa Ende!»

«Ak! ak! –» sukkede Randulf; «naar jeg hører slig Tale, maa jeg tænke paa,

hvorledes vi havde det her før Syndfloden. Dengang din Mor – Garman! var i sin Skjønheds Glans.»

«Ja – da var her nok muntert?» sagde Christian Fredrik spændt.

Men Randulf var for mat til nogen levende Skildring; han bare drak med Løvdahl og sagde efterpaa: «Ja – de Tider ved du hellerikke noget om – Abraham! for dengang var Du ikke andet end en Skolegut.»

Løvdahl mente, han havde dog seet adskilligt og vilde til at fortælle; men Randulf som den ældste slog al Indvending ned: der var kun en Tid, som var værd at tale om, og det var hin Vinter, da Fanny Hiorth blev forlovet med Morten Garman; – «det er nu over tyve Aar siden!» – og Randulf sukkede og saa ud i Sommernatten efter sine Minder.

Abraham Løvdahl havde tømt sit Glas og gik hen, for at lave et nyt. Men Christian Fredrik, som fra Barndommen var voxet op i Traditionerne fra glade Tider, blev trist og tænkte, han var kommen saa sent til Verden, at nu var der ikke andet end Drikken igjen.

«Nei nei! –» sagde Randulf; «havde jeg to Sønner, vilde jeg lade den ene uddanne sig til Ligbærer.»

«Og den anden? – den anden?» – raabte de.

Randulf søgte efter noget rigtig sørgeligt; men da han ikke fandt noget, sagde han mismodigt:

«Ja den anden ogsaa!»

Men Holck slog i Bordet endnu en Gang og bandte: han kunde ikke fordrage dette Dødbideri! Der behøvede bare nogen at gaa i Spidsen, saa fulgte alle med; for Sagen var egentlig den, at hele Byen havde en brændende Trang til at more sig; men den ene turde ikke for den anden. Men naar alle var med –

«Ja da ja!» sagde Løvdahl og lo høit.

«Hvad Fanden ler du af? – har jeg ikke Ret?» – spurgte Holck; – de var alle dus for længe siden.

Men Løvdahl bare lo: «Alle skulde være med, – var det ikke saa, du mente – Holck? en skøn Tanke!» – og han blev ved at le – med Ryggen vendt til de andre, mens han stilledede med sit Glas henne ved Drikkebordet.

Randulf blinkede til Holck og Garman; de viste, han blev gjerne noget tøvet

udover Aftenen.

«Se nu slige Sommernætter, vi har; det er næsten som der nord paa Troms; men hvad gjør vi med dem? – ja vi fire – vi har det enda ikke saa rent elendigt» – og Holck maatte le selv og pegte hen paa Bordet, hvor Pigen just byttede Seltersflasker mellem en Opstilling af Whisky, Cognac, Vin og Liqueurer, – Christian Fredrik morede sig med at tage det mærkeligste i Kjælderen.

«Men Byen! – de gaar tilsengs med Hønsene og trækker Gardinerne for – akkurat som midtvinters»

«Saa holder de Kjedsommeligheden ude,» mente Randulf.

«Ja – du er en af de ægte – du!» raabte Holck forarget.

«Nei sig Alvor! – hvad skulde de gjøre?» spurgte Løvdahl.

«De skulde tage hele Familien med, gaa ud i Paradis, sætte sig i Lyngen, synge og spise haardkogte Æg, – saaledes som de gjør i andre Lande.»

«Godt sagt – Garman!» – raabte Holck; «du har da endelig lidt Blod i dig; men de andre –»

«Ja vær du her bare et Aars Tid til, saa skal du se, hvad du har igjen af Liv og Blod;» sagde pludseligt Abraham Løvdahl, men i en Tone, som saa lidet passede til alt det andet, at de blev tause, sad stille og røgte en lang Stund.

Efter Kontortid havde de tre lagt ud med Randulfs Seilebaad; men et lidet Stykke udpaa Fjorden var det forbi med den lille Solgangsvind af Nordvest, og der kom ikke andet end smaa Blaf hist og her henover det aftenblanke Vand, saa de maatte ro Baaden ind igjen.

Dernæst havde de været paa Klubben og spist Madame Blomgreens navnkundige Smørogbrød med Røgelax; de havde opgivet at slaa Kegler for Varmen; og saa var de havnede i Pavillonen, hvor Løvdahl kom til. Der drak de Svaledrik – hver efter sin Smag; Randulf lavede sig noget sammen af alle Flaskerne, som han kaldte Djævlebisp, og som ingen taalte uden han.

Kirkeklokken begyndte at slaa – længe og klangfuldt i den stille Luft; og da det var forbi, sagde to i Munden paa hinanden: «Tolv!» – alle havde fulgt med og talt Slagene.

«Ja se! – saa lyst og vakkert! – og saa hele Byen med Næsen i Puderne!»

«Her er saa lyst, som det kunde være Sankt Hans,» sagde Randulf, hvem

Minder og Djævebisp gjorde følsommere end vanligt for Naturen.

«Der er akkurat syv Dage til Sankt Hans,» bemærkede Løvdahl.

«Sankt Hans!» raabte Holck og sprang op; «kom Gutter! vi gjør en Fest Sankt Hans Nat! – ikke bare for os selv; men vi faar hele Byen med – hvad? – du Garman! – du er med?»

«Jeg er med paa alt muligt,» svarede Christian Fredrik straalende.

Løvdahl sad atter og smaalo; men Randulf, som ogsaa havde reist sig, bøiede sig ud af det aabne Vindu og saa opover og nedover Strandgaden.

Der var ikke et Menneske i Gaden, ikke en Baad paa Fjorden, ikke en Lyd – undtagen af Holck og Garman, som hurtigt stablede sin Fest op, indtil de havde dansende Piger i bengalsk Lys.

Men Randulf begyndte at høre efter. Han var i Stemning til endnu engang at vække Glæden i sig selv og i Byen, hvor der saa længe havde været bare Græmmelse. Han fik efterhaanden Lyst til at være med; – og vilde han først, skulde han nok vise disse Ungdommer, hvad de forstod ved at sætte Byen paa Ende i den gode gamle Tid.

«Kom an!» raabte han og vendte sig pludseligt ind mod de andre; «jeg er ogsaa med!»

De andre jublede og raabte, at nu først skulde det blive til noget rigtig storartet; og strax nedsatte de sig til Kommitte og begyndte at finde op Festligheder.

De blev snart enige om, at det skulde være en Folkefest – billig, helst for Ingenting, ikke nogen Drik og Fyld, men Dans, Musik, Kaffe og Smørogbrød – og kanske nogle Rakter.

Garman udlovede strax paa Firmaets Vegne Paradis til Festplads, og hver paatog sig sin Andel af de forberedende Arbeider; – alene Løvdahl sagde ikke stort.

Tilslut kom ogsaa Holck til at sige: «Men Løvdahl! – hvad skal vi bruge dig til?»

Abraham blev lidt forlegen, og Randulf sagde godmodigt: «Han faar sikre os Pressen.»

Men Løvdahl blev endmere forlegen og mumlede, at han var ikke vis paa, om

han kunde være med; – han havde saa meget andet –.

De plagede ham ikke videre; men fortsatte endnu en lang Stund med Planer og Diskussioner; og da de endelig tænkte paa at skilles, var de tre ialfald ivrige efter at begynde.

Men idet de skulde gaa, sagde Holck: «Du ser saa vantro ud – Løvdahl! – troer du ikke, det vil gaa?»

«Der er glemmt noget, – kanske det vigtigste,» sagde Abraham; «hvad vil Morten Kruse sige?»

«Præsten! – Bagstræveren!» – raabte Holck og Garman og lo himmelhøit. Men Randulf tog det alvorligere og mente, Løvdahl kunde nok have Ret.

«Ret!» raabte Holck og holdt sin tyvende Tale om Feigheden: han skulde vise baade Præsten og hele denne Dødbiderby, – langt henigjennem den øde Strandgade blev han ved. Randulf, som gik ved Siden hørte ikke stort efter.

Christian Fredrik laasede Pavillonen og gik op i Huset; han var lykkelig og fuld – af Iver, som man er det, naar man har fattet store Planer ved Glasset.

Men Abraham Løvdahl gik ud sin Bagport; og han tænkte bare paa, hvorledes han skulde skjule for dem hjemme, at han kom fra Drik.

Imidlertid begyndte det allerede at lysne; en enkelt Fisker roede udover langs Land, forat være paa Méet, idetsamme Solen randt; to lange Striber rullede sig ud til Siderne bag den lille sorte Baad, og Aaretagene faldt blødt i det stille Vand.

Langs Kysten udimod Sandsgaard laa Paradis – skraanende nedover mod Søen og Alléen, der førte fra Byen. Trær og smaat Krat voxede opefter Bakkerne; og hele den lange Strækning, som var for mager til Dyrkning, men værdifuld til Byggetomter laa hen som etslags Lystpark for Byen, for hemmelig Elskov og deslige.

Maanen var gaaet ned; den var i sit andet Kvarter og skulde være fuld den 23de Juni. Men der var ellers ikke stort Brug for Maanen i disse Nætter, hvor Fjældene mod Øst stod faste og mørkeblaa mod den lyse Luft; medens i Vest og Nord Havet flød langt – langt ind under Himmelen i hvide og lysegrønne Linier lige til Horizonten; og *der* stod endda det grønklare Lys, Solen havde efterladt, høit op over Himmelen, naar den nye Sol allerede begyndte at rødme i Øst. –

II.

Rund og glad og ubegribelig snedig var Politibetjent Iversen. Hans Døtre – nogle sagde, de var fem – andre paastod, der var syv – saa mange var de, – de var ogsaa runde og glade; og hvad Snedighed angik, saa var de ialfald flinke i sin Forretning.

Deres Forretning var en saadan, som Søstre pleier at holde i mindre Byer: Pynt, Papir og lidt Pomade; og de havde kun en Konkurrent, som hed Madame Eriksen. Men de nød Fru Christensens høie Beskyttelse, fordi Politibetjent Iversen havde begyndt sin Løbebane som Kusk hos Bankchefen.

Thi Fruen havde efterhaanden faaet noget af sin Mands Tilbøielighed til at være Forsyn; derfor holdt hun fast ved det, hun tog sig af, ligesom hendes Mand i det store opretholdt og bevarede, hvad der var tilovers af Byen.

Frøknerne Iversen kunde isandhed være glade over denne Beskyttelse i disse daarlige Tider, hvor alle Mennesker indskrænkede sig. Og deres Forretning gik saa godt, at de altid kunde være pene og fiffige baade i Kirken og paa Gaden.

De havde desuden det rette Haandelag til at anvende Stumper og til at forandre. De lavede sig gjerne en Hat af et Stykke Pap og en Snip Fløiel eller en Overkjole af to–tre kulørede Lommetørklæder; og da de var saa mange og saa taaleligt lige paa FaÅšonen, kunde de længe skuffe Verden ved at laane og arve og forandre efter hinanden i det uendelige.

Politibetjent Iversen, som var Enkemand, levede muntert og lykkeligt mellem sine Smaapiger; og naar der en enkelt Gang var Anledning til en billig Fornøielse, sørgede han altid for, at de kom med.

Han blev derfor saa glad, da han – endnu tidligt om Morgenen – stødte paa en liden Spire til et Rygte om en paatænkt Fest til Sancte Hans.

Det var paa Torvet, han fandt denne Spire, og idet han forfulgte den, traf han Abraham Løvdahl, som var staaet tidligt op, forat slippe Regnskab for Natten.

De kjendte hinanden godt. Iversen viste fuld Besked om den andens hemmelige Farter, og Løvdahl var desuden ikke stor paa det. De havde ofte drukket et Glas Øl sammen, naar Løvdahl listede sig ud af Aviskontoret og kom ind i Iversens lille Have bag Huset.

Imidlertid hilste Politibetjenten meget ærbødigt; det var dog altid Professor

Løvdahl sin Søn; og desuden behøvede ikke alle Folk paa Torvet at vide noget om deres private Forbindelser.

«Hr. Kandidaten gaar tidligt til Avisen; – er der noget særdeles nyt?»

«Ikke det, jeg ved. Ved De noget? – Iversen!» – Abraham var rusten i Maalet og ranglebleg.

«Her var en Pige, som stod og fortalte en anden, at der skulde være paatænkt en Fest –»

«Ja – det er ganske sandt,» – svarede Løvdahl.

«Se der! Kandidaten ved det alt!»

«Jeg er selv med,» svarede Abraham.

«Nei virkelig!» sagde Iversen glad, men med et ganske ligegyldigt Ansigt, og seende skarpt omkring sig, som det sømmede sig en Politibetjent.

Og Abraham fortalte; han blev ganske livlig, mens han nævnte de, som var med, og fremstillede de andres Planer som sine egne. Og omendskjønt han viste saa vel, at den, han talte med, til Punkt og Prikke kjendte alle hans Forhold, – hele hans Ynkelighed baade hjemme og ude, saa kunde han dog ikke lade være at skryde af sine Venner og Forbindelser og sige «vi» om alt det storartede, der skulde sættes iværk.

Politibetjent Iversen inddrak med Velbehag hele denne vigtige Nyhed og ilede derpaa hjem. Alligevel kom han forsaavidt for sent, som hans Smaapiger allerede havde en liden Tæft af noget i den Retning; de løb imod ham og spurgte alle paa en Gang: Er det sandt, at her skal være Fyrværkeri?

Politibetjent Iversen studsede; men i sin ubegribelige Snedighed beregnede han i en Fart, at da Nyheden var kommen ud Pigeveien, maatte det være Randulf eller Kandidat Holck.

Dernæst gav han sine Smaapiger al den Besked, han fandt nødvendig – det vil sige, han maatte fortælle alt, hvad han viste; og da de alle spurgte, om de fik være med? svarede han forbeholdent: «Vi faar se».

Dette Svar var altid som et halvt ja, og alle de glade og runde Smaapiger gav sig til at hoppe og le og snakke saa fort, at Iversen bare maatte gaa.

Den lille Butik blev livlig udover Formiddagen; der kom unge Damer og Piger, forat forhøre sig. «Frøknerne Iversen» blev af sig selv som et foreløbigt

Centralbureau for denne storartede Sankt Hans Fest, hvis Rygte voxede med hver Time. Og Iversens Smaapiger var allerede saa optagne af at finde paa noget for sig selv, at det smittede, og enkelte Damer begyndte at «se paa» Silkebaand og Hansker.

I en ualmindelig Fart kom Fru Christensen ind i Butiken Klokken tolv fulgt af sin Datter; og uden at spille Tiden med Indledninger forlangte hun strax at vide, hvad det var, man fortalte i Byen om en Fest.

Den ælste Frøken Iversen berettede ærbødig og smilende alt, hvad de viste; medens de yngre bag Disken og inde i Arbeidsværelset vimsede omkring og brændte efter at faa et Ord indført, om Mine skulde staa fast eller glemme noget.

Imidlertid sad Frøken Christensen stiv ved Siden af ^{rettet fra:} 'af sin Moder og hørte efter. Hun var lang og blond med lyse Øienhaar og tyk hvid Hud med Porer.

Da hun var voxet op i sin Moders Stue, hvor alt – absolut alt, hvad der foregik i Byen, var bleven fortalt og drøftet, havde hendes Ansigt antaget en stram Uskyldighed, som skulde skjule, hvor meget hun viste og forstod.

Kun hendes Øine, som altid saa nedenfra, gik omkring og speidede, indtil de mødte andre Øine, da slog hun sine strax ned eller væk og strammede sig endnu mere ind i sin sure Uskyldighed.

Medens Bine, som havde været saa heldig at bemægtige sig Ordet, fortsatte Beretningen: at det var Byens fineste Herrer, som stod i Spidsen, følte Fru Christensen sin Datters Øine. Og da hun mærkede, denne ikke kunde holde sig længer, men netop vilde til at hviske: om hun fik Lov til at være med? – sagde Fruen: «Ja det kan vist blive morsomt for Dem – Bine! og for Deres Veninder; det er nok – efter hvad jeg kan forstaa – en rigtig Folkefest for alle og enhver, – endogsaa Dans i fri Luft!»

Iversens Smaapiger smilte undseligt; – naturligvis! – det var ikke noget for fine Damer. Men den unge Frøken Christensen havde faaet røde Pletter i Kinderne og en Uro i Kroppen.

«Der skal være Fyrværkeri ogsaa – Mor!» mumlede hun.

«Ja – det ved du, vi ser netop ligesaa godt fra vor Have,» svarede Fruen og reiste sig.

Idetsamme kom Fru Ellingsen med to Døtre, og i al Uskyldighed raabte hun

til Fru Christensen: «Vi mødes naturligvis i samme Ærinde. De er ganske umulige – de unge Piger, saasomt der er Tale om Fest eller Dans.»

Men Fru Christensen rettet fra: Fru Christen blev frygteligt stram, og Frøkenen surnede end yderligere, idet de passerede ud af Butiken.

«Jeg tvivler paa, der kommer nogen af vore til den Fest – Fru Ellingsen!» med disse Ord og et sønderrivende Smil seilede Fru Bankchefen afsted.

Fru Ellingsen blev saa forvirret, at hun hverken viste op eller ned; og Frøknerne Iversen var yderst ulykkelige over dette Sammenstød mellem to udmærkede Kunder – midt i deres Butik. De to Frøkner Ellingsen nappede i sin Mor, og hviskede, at hun havde været dum.

Den gode Fru Ellingsen mistede rent Lysten til at købe Pynt og gik lige hjem igjen med en Datter paa hver Side, som intet Øieblik ophørte med at fortælle hende, at hun havde været dum.

Først hjemme i Spisestuen, hvor hendes Mand alt gik og ventede – Suppen stod paa Bordet, først der slap hun sig løs i Klager og Bebrejdelser – hun græd næsten over denne Fornærmelse, som var tilføjet hende.

Selve Historien var ikke lang; men naar hun tænkte paa, hvor godt hun kjendte Fru Christensen – altfor godt! – hvorledes de havde været Veninder i Skolen, da ingen anede, at hun skulde komme saa høit tilveirs med sin Bankchef; – at hun skulde lade sig byde sligt midt i en Butik! – naar Fru Ellingsen gjentog dette for sig selv og de andre, tog det alligevel saa megen Tid, at Ellingsen besindigt satte sig paa sin Plads og forsynede sig af Terrinen.

Fruen blev siddende paa en Stol ved Buffeten med løste Hatteband: men den tykke Ivar Ellingsen sad en Stund og spiste i Taushed, derpaa talte han roligt – næsten lidt spøgefuldt.

«Det blir nok ikke saa gal Fest – den – skal du se! Saavidt jeg forstod paa Børsen, er der god Stemning for en liden Muntration; – her er s'gu Elendighed nok!»

«Men naar ingen af de Fine er med, saa kan virkelig ikke vi –»

«Ja! – vel siger man, at uden Bankchef Christensen faar man aldrig noget istand her i Byen; men jeg gad dog prøve, om ikke Ellingsen & Larsen var Mand for at lave sammen en Sankt Hans Fest.»

Den store bredryggede Mand satte Tallerkenen ind paa Bordet og plantede sine to haarede Hænder foran sig; meden han saa sig om i sin Spisestue. De to Døtre var strax med ham; men Fruen sad endnu tvivlraadig paa sin Stol ved Buffeten.

Ellingsen & Larsen – det store Firma i Kolonialvarer var den eneste af de nyere Forretninger i Byen, som var kommen op til rigtig Velstand. Men da begge Indehaverne havde begyndt helt nedefra, fik de kun langsomt nogen Indflydelse og aldrig nogen selskabelig Fornøielse af sine Penge.

Derfor havde det længe gjæret i Ivar Ellingsens rummelige Bryst. Han viste meget godt, at et stille Had voxede blandt hans Ligemænd imod denne Bankchef, som skulde have sin store bløde Næse overalt, og i hvis Hænder hele Byen bestandig skulde føle sin Skjæbne.

Anledningen var jo ikke stor; men det var best for Smaafolk at begynde smaat; og saaledes blev han ved at forklare, at man meget godt kunde undvære disse Christensens, – det skulde han være Mand for at vise!

Fru Ellingsen kom sig under dette saa vidt, at hun fik af sig Hatten og flyttede hen til Bordet. Men da hendes Mand foreslog, at hun strax om Eftermiddagen skulde gaa til Frøknerne Iversen og bestille Pynt til de unge Piger, – da svarede hun med megen Fasthed: «Aldrig i Livet mer sætter jeg mine Ben indenfor Jomfruerne Iversens Tærskel.»

«Men Kjære! det er jo der, Fru Christensen gaar hver Dag, forat høre nyt. Hun skal netop faa se, at vi ikke trænger til hende; – bestil det fineste, de har, og snak om Festen, saa meget du bare kan».

De unge Døtre billigede i høi Grad denne Plan, og selv Fruen fattede lidt Mod. Jo mere hun spiste, des mere Mod fik hun; og om Eftermiddagen drog hun virkelig afsted med sine Døtre til Frøknerne Iversen.

– I Firmaet var Larsen en Pebersvend, som udenfor Forretningen ikke havde anden Passion end Seilebaade. Men Ellingsen var Manden med Familie og Ærgjerrighed. Opvoxet i Byen kunde han den paa sine Fingre; og han viste godt, at i saa elendige Tider var det ikke nok at holde gode Varer og rimelige Priser. Hvor let tog ikke Tjenestepigernes Tog en anden Retning, hvis man stødte dem, eller hvis noget i en anden Krambod trak; hvor mange Gange havde han ikke seet hele Byen pludseligt kaste sig over en enkelt Sort Kaffe og forsage al anden.

I slige Tider, hvor Folk købte lidet og betalte endnu mindre, maatte der sandelig passes paa, og det gjorde Ellingsen & Larsen. De holdt sig gode Venner med alle – ligefra Tjenestepigerne til Præsterne, – især til Morten Kruse sendtes store Kurve ved Høitiderne.

Men desto større Lyst fik Ivar Ellingsen denne ene Gang til at unde sig selv et lidet Oprør mod den mægtige Bankchef. Det kunde ikke være saa farligt.

Om Aftenen gik han op i Klubben, hvor han nylig var bleven Medlem, for at træffe Thomas Randulf.

«De arbejder paa en Fest – Randulf?» – begyndte han aabent, da de sad alene henne ved et Vindu i Avisværelset.

«Ja,» svarede Randulf lidt tvært; det Spørgsmaal havde han faaet hele Dagen.

«Men det vil De snart blive kjed af, hvis De ikke faar vante Folk med Dem. Kandidat Holck er for fremmed, og Garman er altfor ung. Der maa ældre Folk til – af Byens Borgere.»

Randulf begyndte at se paa ham, og Ellingsen lo godmodigt:

«Ja! – det er for at tilbyde mig selv.»

«De skal være velkommen,» sagde Randulf glad.

«Ja, for ser De,» begyndte Ellingsen og prøvede at tale i den samme Borgertone, som Christensen brugte, «de har det virkelig altfor trist – de simple Folk her i Byen. Efter al den Elendighed, som kom efter de store Falliter, kan jeg selv se det saa godt paa Butikshandelen, hvorledes de kniber sig ind – alle Mennesker; ikke et Øre over det strængt nødvendige. Men det gaar ikke an i Længden. Folk kan ikke bare slide og spare; de maa sandelig ogsaa have lidt Glæde og Underholdning.»

Det var Randulf ganske enig i, og Ellingsen tog fat igjen; – det var saa sjældent, han fik udvikle sine Ideer.

«Derfor syntes jeg netop, det var saa fornuftigt – saa ypperligt af Deherrer, at de har lagt Festen an for Smaafolk, for de saakaldte simple Folk –»

«Vi vilde helst have alle med.»

«Ja; de allerfineste kan vi nu godt undvære?» sagde Ellingsen prøvende.

«De kommer hellerikke; Hovedsagen er at Arbeidsfolk, Fattige – helt ned til

—»

– «til Gadegutterne,» afbrød Ellingsen ivrigt; «jeg har selv været Gadegut, – ja sandelig har jeg saa – Hr. Randulf! og en af de værste! Derfor ved jeg, at altid, naar vi skulde være udenfor, – og det skulde vi jo som oftest –, var der ikke Ende paa Leven og Dævelskab, vi kunde finde paa. Men var nogen saa godmodig eller fornuftig, at han lod os faa være med, – bare de bandt os en Baandstump paa Brystet eller tog os hen til et Bord med hvid Dug og gav os et Stykke Peberkage – aa! da blev vi saa stille og snille, og Ingen kan ane, hvor lykkelige vi vare.»

Han blev ganske ildrød i Hovedet, thi han følte selv, hvor han blev bevæget. Men da han saa, at der ikke fandtes Spor af Spot i Randulfs Ansigt, blev han ved at forklare, hvorledes han havde tænkt sig at tage selv de smaa Piger og Gutter fra Gaden med i Festen.

«Der ligger jo – kan De vide – i en Forretning som vor saa meget efter i Skuffer og Kasser, som ikke netop er til at sælge; men som alligevel er Delikatesser for slige Munde; det skal vi samle og dele ud.»

«Godt,» sagde Randulf, «De overtager Desserten; nu gaar jeg ind til Madam Blomgreen, forat tale om den øvrige Beværtning.»

«Jeg tager de Smaa paa mig,» raabte Ivar Ellingsen; «men husk paa, at Madame Blomgreens Varer maa ogsaa være billige. Hun skal faa Tilskud af Festkomiteen.»

«Tilskud! – ja, men vi havde tænkt os det saa simpelt og billigt –»

«Naturligvis maa vi skaffe Penge, kan De forstaa,» sagde Ellingsen.

Randulf begyndte næsten at synes, at dette blev altfor storartet; men den anden paatog sig saa freidigt at samle Bidrag, – det skulde nok han være Mand for!

Randulf gik da gennem Kjøkkenet ind i Madamens private Stue, hvor hun selv sad ved Vinduet og læste Avisen. Madame Blomgreen var vant til at Thomas Randulf kom ind til hende; dels – men det var jo mest i fordums Dage, naar han kom, forat bestille en extra Soupér i den lille Sal, – eller naar han bare vilde tale med hende eller Constance.

Da hun hørte, hvad det gjaldt iaften, trykkede hun sin tykke Underlæbe frem og sagde: «Folkefest – Hr. Randulf!»

Han forklarede hende, hvad Meningen var; men hun forholdt sig lidt spodsk,

indtil der kom, at Festkommitteen vilde holde hende skadesløs for de billige Priser.

Hendes store tunge Ansigt formildede sig nu noget; og da hun havde en stor Tillid til Hr. Randulf fik hun efterhaanden Lyst; hun begyndte at regne efter, hvad hun maatte have sikret, naar der skulde leveres temmeligt tykke Smørogbrød med Kjød og Ost – indtil Røgelax à 5 Øre pr. Styk. Dertil var det en varm Tid, og farligt at gjøre store Indkjøb af ferskt Kjød.

Men der kom jo en Mængde Mennesker? og saa var det Drikken? –

«Selters, Saft og tyndt Øl,» svarede Randulf.

«Selters og tyndt Øl! – men kjære Hr. Randulf! hvad er det for en Festkommitte, De er kommen opi denne Gang?» raabte Madame Blomgreen og lo.

Han maatte atter til at forklare, hvad det var for Slags Fest; men Madame Blomgreens Underlæbe vilde ikke vige. Hun havde været Værtinde paa Klubben i fjorten Aar, saa ikke kunde hun forestille sig nogen Fest paa Selters, Saft og tyndt Øl, – nei det kunde hun virkelig ikke!

Idetsamme kom Constance ind fra Gaden, og Randulf raabte strax, at hun maatte hjælpe ham. Og hun, som kom lige fra sine Veninder, var naturligvis ganske opfyldt af Festen, saa Moderen fik ikke Suk for sig, før hun lovede at overtage hele Beværtningen ude i Paradis Sankt Hans Aften.

Saa bad hun bare saa mindeligt, at Hr. Randulf vilde huske paa, at hun var en fattig Enke, og at hun paatog sig alt dette ene og alene, fordi hun havde den sikre Tro og Tillid til Hr. Randulf, at han nok vilde være paa hendes Parti og sørge for, at hun ikke led noget Tab.

«Hele Byen kommer derud – Mor!» forsikrede Constance og fortalte om en hel Mængde, som vilde komme.

Hun tog sin Straahat af og hængte den forsigtig bort, og ordnede sit Haar foran Speilet mellem Vinduerne, mens hun hele Tiden snakkede og lo til Randulf.

Constance Blomgreen var stor som sin Moder; men fyldig og rank og med en freidig Holdning. Om Formiddagen, men aldrig om Aftenen havde hun hjulpet til at varte op i Klubben fra hun var liden Pige. Derfor saa hun ældre ud end atten Aar, som hun var; mere sikker, næsten lidt udfordrende – syntes Randulf iaften

– i sin fyldige og færdige Skjønhed med det store sorte Haar og de stærke Øienbryn over de klare ganske lyseblaa Øine. Ellers var hun ualmindelig bleg, derfor kom der ogsaa noget uvant over hende iaften – varm og rød i Kinderne, som hun kom ind fra Turen.

«Men hvor faar jeg Borde og Bænke?» spurgte Madame Blomgreen.

«Tag Klubbens,» svarede Randulf, som var Direktør.

«De forslaar ikke stort. Nei – han har deilige Borde – Præsten Kruse; jeg saa dem oppe i Bedehuset – paa en Bazar.»

«Vi sender Constance op til ham og beder om at faa laane Borde og Bænke,» foreslog Randulf; «naar De ber pent, kan han ikke sige nei, han er saa glad i smukke Piger, – siger de.»

«Hys – Hr. Randulf!» sagde Madamen; «det kan ikke nytte at bede ham; vi er ikke af hans Folk.»

Men Constance lo og mente, hun skulde gjerne prøve; det var da bare et Spørgsmaal. –

– Madam Blomgreen havde passet godt paa sin Datter; og der stod saa stor Respekt af hende, at ingen af de unge Herrer i Klubben nogensinde tillod sig en Spøg med den smukke Constance. Den eneste, som havde Lov til at være mer fortrolig, var Thomas Randulf; det var ikke længe siden, han havde holdt op at sige «du» til hende; han var saa meget ældre. Og Madame Blomgreen havde Tillid til Hr. Randulf. Mange Gange havde han hjulpet hende med Raad og Daad.

Iaften hændte det igrunden for første Gang, at han blev opmærksom paa, hvorledes Constance med en Gang var bleven, – hvad han selv kaldte: foruroligende.

Randulf tænkte længe over dette, mens han gik og ventede paa Holck og Garman i Billardsalen.

Han fik efterhaanden en Fornemmelse af, at Constance var kommen til det Punkt, fra hvilket han med sin rige Erfaring saa ofte havde set Piger i hendes Stand styrte sig hovedkuls ind i noget ganske uventet, miste Fodfæste og Sikkerhed, og hvirvles hen i et pludseligt Kast af Lidenskab, som ingen skulde anet, – intet kunde modstaa.

III.

Saalænge Livet gik sin Gang med hverdags Fart, havde hver nok med at fægte sig gennem de daarlige Tider; og Haabet om lysere Dage var langt ude i Fremtiden.

Men Udsigten til en glad Dag strax – ligesom forlods viste sig at være noget, som passede for alle; og i Løbet af et Par Dage blev der fler og fler, som mente, de kunde vel altid unde sig en liden Fornøielse den ene Aften.

Desuden var denne Fest begyndt saa elskværdigt og ulig alt, hvad man var vant til. Ikke saa det ud til at blive dyrt; ikke var det heller noget storartet, som kunde skræmme. Men det beste var dog, at her var ingen dobbelt Hensigt som ved Velgjørenhedsbal, Bazar eller Missionsfest.

Denne Dag skulde man i al Oprigtighed fornøie sig uden Spilfægteri; man skulde more sig, bare forat more sig; drikke Chocolate for Chocoladens Skyld – ikke for de Fattige; danse for Dansen – ikke for Madagascar.

Alt dette tilsammen bredte et stort Smil over Byen; de mugne og forgræmmede Ansigter forsvandt, og ingen savnede dem.

Den snedige Politibetjent Iversen virkede alene som en hel Festkommitté; og han fik overtalt mange, som ellers aldrig vilde faldt paa at vandre ud i Paradis, hvor de vist ikke havde været siden Barndommen.

Og i Frøknerne Iversens Forretning var der næsten altfor meget at varetage for de femti – eller var det syvti smaa livlige Fingre. Den eneste Skygge var Fru Christensen.

Første Dag efter Mødet med Fru Ellingsen var hun uhyggeligt munter og kom med nogle Hentydninger til Folk, som ikke kunde forstaa, at der var Forskjel. Alligevel strammedes hun noget i Ansigtet, da lille Frøken Gine viste hendes Datter, hvad der var bestilt til de to Frøkner Ellingsen.

Og Dagen efter var hun saa besynderlig, at Iversens Smaapiger var ganske beklemte. Ellers pleiede Fru Christensen at tage Plads ved Disken, købe et eller andet eller bare se paa noget; mens hun med sine store graaklare Øine gennemgloede de Damer, som kom ind – deres Hat, deres Kjole og deres Indkjøb. Derfor var der mangen ung Pige, som slap Dørklinken og gik videre, naar hun gennem Glasdøren opdagede Fru Bankchefen ved Disken. Men idag,

da der næsten var fuldt, satte Fruen sig ikke paa sin vante Plads; men flyttede urolig omkring. Snart hviskede hun noget til Datteren med et haanligt Smil; snart sagde hun nogle Ord ud i Luften – meget høit; medens hendes Øine alligevel fulgte hver Ting som blev lagt frem for Kunderne.

Hendes Datter havde de røde Pletter i Kinderne, og hun var ligesaa urolig som Moderen, saa det var en Lettelse for alle, da de gik.

Men hjemme om Aftenen maatte Fru Christensen tale med sin Mand. Hun begyndte at ville fortælle ham om denne Fest, som mod al Formodning antog Dimensioner; – men hun skjøjte strax, at han vidste bedre Besked end hun. Og noget beroliget gik hun tilsengs, da han havde sagt, at det hastede ikke; der var endnu tre fire Dage igjen.

I Virkeligheden var Bankchef Christensen bleven ligesaa overrasket som hans Kone. Det kunde jo synes en liden Ting – saadan en Fest. Men for ham, som styrede og opretholdt hele Byen, var ingenting liden, som samlede almindelig Interesse.

Og jo længer det led, uden at nogen ydmygst nærmede sig, – saaledes som han var vant til – og bad om Hr. Bankchefens velvillige Beskyttelse, jo mere følte han en liden Mistanke, – en Tvivl, som han først lo af; indtil det gik op for ham: jo! – det var virkelig Meningen: han skulde holdes udenfor dette.

Det gik imidlertid paa ingen Maade an. Hemmeligheden ved at være Byens Forsyn bestod netop i at have sin Næse overalt, være med overalt, hvor noget lykkedes; og Bankchef Christensen saa ganske klart, at denne Fest blandt andet ogsaa var et Oprør.

Dog – han forhastede sig ikke; men maalte de forskjellige Indflydelser. Ellingsen og hans Borgergruppe ængstede ham meget lidet; de kunde ikke modstaa ham, naar han først vilde, det viste han. Derimod var der en anden Kant, til hvilken Bankchefen aldrig forsømte at vende sin usvigelige Næse; og derfor sagde han næste Morgen til sin Bankkasserer:

«Hvad siger Præsten Kruse om Deres Sankt Hans Fest – Randulf?»

«Godt – tænker jeg. Vi laaner Borde og Bænke hos ham,» svarede Randulf; han tænkte, det var ikke saa nøie.

«Saa-saa!» – mumlede Christensen og gned sin Næse, medens han gik frem og tilbage paa Tæppestrimmelen foran Skranken; det var endnu et Kvarters Tid,

før Bankens Aabning.

«Vil De ikke laane Kommunens Flag? – det kunde være smukt og festligt.»

Randulf trak sit Hoved ud af Pengeskabet: «Jo – mange Tak! – det har ikke faldt os ind –»

«Send bare Bud til Stadsingeniøren, at De har min Tilladelse;» sagde Christensen, som naturligvis ogsaa var Ordfører i Formandskabet; «– og lad ham laane Dem et Par Mand af Brandvagten, som er vant til at sætte op Flagstænger og sligt. Det er jo ikke mer end rimeligt, at Kommunen hjælper til ved en Folkefest.»

Randulf sagde Tak, og dukkede igjen ind i Skabet, hvor han havde sine Kasser og Poser; men han lo saa smaat med sig selv; thi nu forstod han godt, at Chefen vilde være med; men han skulde ialfald faa bede pent først.

Imidlertid kom den jourhavende Direktør og indtog sin Plads ved Pulten; og man hørte Folk ude i Forværelset.

«Der er nu altsaa i Kommitteen,» begyndte Christensen og stillede sig lige hen ved Kassererens Gitter; «foruden Dem er der Kandidat Holck og den unge Garman; – ja – det er jo svært ungdommeligt.»

«Vi har faaet med os Ivar Ellingsen.»

«Af Ellingsen & Larsen? – det er bedre,» sagde Bankchefen og lod, somom han ikke viste det før; «men har De talt med Amtmanden?»

«Nei –! vi havde ikke tænkt os det saa storartet.»

«Jamen, det vilde være en stor Feil at forbigaa Amtmanden. Dersom De ønsker det, skal jeg gjerne tale med ham om det? jeg træffer Amtmanden i Formiddag.»

«Tak!» svarede Randulf saa høfligt som han kunde; han vilde Pokker ikke have disse gamle Stødere med.

Det mærkede godt Christensen; men han lagde det tilside til en anden Gang; for nu vilde han ind i Kommitteen.

«Der holdes vel Møder hver Dag – Kommittemøder?»

«Aa, vi tar det ikke saa høitideligt Hr. Bankchef! – vi har aftalt at træffes hver Eftermiddag Klokken sex i den lille Sal oppe i Klubben.»

«Ah! – Klokken sex! –» sagde Bankchefen.

Idetsamme blev Dørene lukkede op; Forretningerne begyndte og Folk gik ud og ind; Kassereren talte Penge og regnede bag sit Gitter. –

Saasnart Amtmanden hørte Ordet Folkefest, sprang han op og var strax uhyre villig. Efterat han havde seet sin Formand og sit store Forbillede Amtmand Hiorth blive Statsraad og derpaa – tilligemed hele det øvrige Ministerium vige Pladsen for Oppositionen, – for Folk, som bogstaveligt talt vare komne lige op fra Folket, – da Amtmanden havde oplevet dette, var der ingenting, man ikke kunde faa ham til, naar man bare sagde, at det var folkeligt.

Og da Ordet denne Gang kom gennem Bankchef Christensen – en af Samfundets siste Støtter, var der ingen Maade paa den Iver, hvormed Amtmanden strax var rede til alt, hvad man vilde forlange, holde Festtalen, opføre første Dans paa Estraden, – han havde gjerne løbet omkap i en Sæk, hvis man havde sagt ham, at Folket krævede det.

Men han blev meget forbauset ved at høre, at Christensen egentlig var en udenforstaaende – en Frivillig, som han selv sagde. Det kunde Amtmanden paa ingen Maade forstaa eller finde sig i. Naturligvis maatte de begge være med. En Fest, som syntes at blive saa populær, maatte ikke overlades til de unge Mennesker, som havde sat den igang – kanske mest i Letsindighed.

«Om der bare var en Geistlig med,» sagde Christensen.

«Ja – hvorledes stiller Præsten Kruse sig?» spurgte Amtmanden – pludseligt lidt forknytt; han havde glemmt den Side af Sagen.

«Man siger godt,» svarede den anden.

«Og han er ikke i Byen; jeg ved, han er paa Prækereise,» sagde Amtmanden og de to Herrer smilede.

«En af de ældre Præster i Byen vilde neppe passe!»

«Nei, lad os tage min Nabo,» sagde Amtmanden muntert; «det er en kvik ung Fyr, netop tilstrækkeligt geistlig.»

De lo lidt over, at de saaledes uden videre gjorde sig til Festkommitte; men det gik i Virkeligheden ikke an med disse unge Mennesker i underordnede Stillinger; det var Pligt at tage sig af Sagen.

Præsten Doppe boede et Par Huse fra Amtmanden; han var endnu saa ny i Byen, at han spillede Violin. Imidlertid øvede han sig i Spisestuen, da hans Kone for faa Dage siden havde faaet et Barn; de var endnu unge, saa de havde ikke mer

end fire.

Da der ikke kom nogen Pige ud, gik de to Herrer lige ind i Dagligstuen, hvorfra de gennem den halvt aabne Dør kunde se Præsten, som spillede ivrigt, men dæmpet. Han havde stillet sine Noder paa Buffeten, hvor der desuden fandtes en halvspist Tallerken Grød, et Blækhus og en Haandfuld Smaapenge; medens en liden Barnepige legte med de tre Smaa under Spisebordet.

Da Præsten tilslut mærkede, at der var nogen – og hvem det var, havde han nær knust Violinen af Skam og Forvirring; og det varede længe, inden han kom saa meget til sig selv, at han virkelig forstod. Men da blev han igjen saa overvældet ved Tanken om, at Byens to ypperste Mænd søgte ham i et saadant Ærinde. Han takkede og takkede og blev ganske rød i sine magre Kinder.

De blev enige om at møde op Klokken sex i Klubben og uden Omsvøb – saadan halvt i Spøg tilbyde de unge Mennesker sin Assistance. – Bagefter løb Præsten lige ind til sin Kone og fortalte om den Ære og Lykke, som var vederfaret ham, – til stor Glæde for hende. Thi hun havde altid været saa bange for, at hendes Mand ikke skulde kunne gjøre sig gjældende i en By med saa mange Præster. –

Oppe i den lille Sal paa Klubben sad de noksaa gemytligt Klokken sex: Garman, Holck, Ivar Ellingsen og et Par af hans Venner, Hattemager Sørensen og Politibetjent Iversen.

Thomas Randulf kom sist, og det var netop saa vidt, han fik fortalt dem, hvad man kunde have ivente, da det bankede, og Amtmanden traadte ind med Præsten Doppe.

De reiste sig og saa lidt forvirrede ud; der stod Flasker og Cigarer paa Bordet. Men Amtmanden var paa sit allersomfolkeligste.

Han sagde ligefrem, at han kom, forat bede om en Plads i Kommitteen; – hans unge Ven Pastor Doppe vilde ogsaa gjerne; – det vilde kanske være gavnligt, – ialtfald vilde det være ham kjær, om han kunde bidrage –

Den oprindelige Kommitte sagde ikke stort; og Bankchef Christensen, som kom lige efter, lugtede strax, at her gik det ikke godt.

Han prøvede derfor ikke at være spøgefuld som Amtmanden; men han stillede sig op og begyndte med sin høitideligste Borgerrøst:

Der var idag hændt ham noget, som aldrig var hændt ham før i hans Liv – det turde han nok sige. Det var da det, at han selv søgte, at træde ind i en Kommitté; thi ellers turde han nok sige, at hans Tid og Kræfter endogsaa i vid Udstrækning havde været – og saa videre; men naar det gjaldt en god, en almennyttig Sag – og saa videre, – som han pleiede at tale.

Men da han under dette stadig vendte sig mod Ivar Ellingsen rettet fra: Iver Ellingsen og flere Gange sagde Hr. Formand! til ham, maatte denne «faa Lov til at bemærke, at han var ikke Formand.»

«Jeg anser det for aldeles selvfølgeligt, at Hr. Grosserer Ellingsen er Festkommitteens Formand;» sagde Bankchefen med sin allertykkeste Stemme.

Amtmanden og Præsten ytrede sit Bifald; Hattemageren og Iversen var allerede saa betagne af de store Mænd, at de bare mumlede ja og naturligvis. Og Christian Fredrik sagde uhyre alvorlig, mens han nippede efter det Skjæg, han ventede sig over Munden: «Jeg har ogsaa hele Tiden tænkt mig, at Hr. Ellingsen maatte være vor Formand.»

Ivar Ellingsen blev rød i Hovedet. Fra Christensen kom ind ad Døren havde han siddet og bandet indvortes og bare tænkt paa, hvorledes Fanden han skulde faa ham ud igjen. Men dette med Formand forvirrede ham; og at selve Bankchef Christensen stod der foran ham og spurgte i en ærbødig og alligevel halvt kameratslig Tone, om Hr. Formanden havde tænkt paa Borgermusikken? – eller om Hr. Formanden havde noget imod Fyrværkeri? – det gjorde ham saa underligt blød, at han ikke længer kunde huske, hvor gal han i Virkeligheden var paa denne Christensen.

Den unge Garman greb Fyrværkeriet og fortalte en Gang til for de ny Ankomne, at han havde telegraferet efter et større Fyrværkeri fra Hamburg. Efter hans Beregning skulde der netop være Tid for Kommissionæren til at faa indpakket Sagerne og faa dem ombord i Hamburgeren, som skulde være her den 23de Juni – om Morgen. Han var nu meget spændt.

Denne Foranstaltning roste Bankchefen overmaade; og Amtmanden, som fremdeles vilde gaa til det yderste i Folkelighed, spurgte venligt Hattemageren, hvad det var han drak? – det saa saa godt ud.

Hattemageren blev saa greben, at han slap sin Cigar; og Randulf maatte svare for ham:

«Det er half and half – Hr. Amtmand!»

Politibetjent Iversen styrtede efter Glas; Garman ringte efter mer Porter; og en halv Time efter var Kommitteen saa vel sammensmeltet, at der ikke var Spor af Forskjel mellem gammelt og nyt.

Randulf blandede for Præsten, som blev saa blid i Øinene efterhvert og bare sad og smilte med en stor Cigar, som han ikke taalte.

Christensen nævnte i forbigaaende Redaktør Løvdahl; det forekom ham, at der var bleven sagt, han var med?

Der blev svaret, at Løvdahl ifølge sin Stilling ikke vel kunde være officielt med; men Kandidat Holck, som havde holdt sig lidt tilbage, da Amtmanden kom, kunde nu fortælle, at Løvdahl vilde anbefale Festen i Avisen.

«Det vil gjøre godt,» mente Bankchefen og vexlede et Blik med Amtmanden.

– Fra nu af fik Festen først fuld Fart; og alle Tilstelninger i Byen – store og smaa modtog nu fra den store og velbesatte Festkommitté sit Præg af Sikkerhed og Vægt. Den samme Aften bragte Præsten Kruses egen Avis en velvillig Artikel om den paatænkte Folkefest i Paradis; og dermed forsvandt de siste Betæneligheder for mange – ogsaa for Bankchefen, som nu tog sig af Festen med en Iver, som om den var hans egen. –

– Ivar Ellingsen sagde til sin Kone, at de havde taget Christensen med af Naade, men at han – Ivar – var Formand.

Men da Fru Ellingsen vilde lægge noget af dette i sit Væsen, da de mødtes næste Gang hos Frøknerne Iversen, kom hun ynkelig tilkort. Thi Fru Bankchefen var lige stram, og sagde bare, at hun blev formodentlig nødt til at kjøre ud til denne Fest paa Grund af hendes Mands Stilling som Byens Ordfører.

Dermed var Fru Ellingsen atter slagen. –

– Efter Kommitémødet var Thomas Randulf gaaet nedenunder til Madame Blomgreen, forat se, hvorledes det gik med Forberedelserne. Der var dog endnu ikke stort at se; thi – som Madamen forklarede, det er just det fortvivlede med Smørogbrød, at alt maa være stillet og opspist paa en og samme Dag. Derfor kogte hun bare Skinker, salt Kjød og sligt. Men hun havde gjort uhyre Bestillinger.

«Men det siger jeg Dem – Hr. Randulf!» sagde hun; «hvis denne Fest mislykkes, – hvis der for Exempel blir Styrtregn, saa er jeg en ruineret Kone.»

Han trøstede hende saa godt han kunde. Veiret holdt sig saa vakkert og stadigt, og der var desuden ikke noget at frygte, naar saadanne Mænd stod bag, – og han nævnte dem op igjen.

I Sofaen sad Constance med hvidt Forklæde og pillede Rosiner. De vilde lave store Kager og Thebrød, som de gjorde færdige hjemme og sendte til Stegning hos Bageren.

Randulf satte sig ved Siden og spiste Rosiner.

«Ikke af de pillede!» sagde hun koket og slog efter ham.

Og atter faldt det ham ind, hvor hun var forandret. Han følte selv en egen Uro i hendes Nærhed, som han ikke var vant til med hende. Nu viste han jo godt, at hun for længe siden var en voxen Pige, men hidtil havde det ikke gjort noget.

Ligesaa godt viste han om sig selv, at han var en gammel Kavaller; og siden han havde sine glimrende Erindringer saa langt tilbage som hin mindeværdige Vinter, da Fanny Hiorth blev forlovet, pleiede han gjerne at indbilde sig selv, at han var en skuffet Mand.

Derfor blev han efterhaanden lidt faderlig, og især havde han uegennyttigen vaaget over Constance – ligesaa godt som Moderen. Nu saa han paa hende, at det maatte være forbi med Faderligheden; enten han eller – ja sæt, der allerede var en anden!

De kom til at snakke om Borde og Bænke igjen, – det var Madame Blomgreens stadige Sorg.

«Men hvorfor kan ikke Constance faa prøve, naar hun selv har Lyst?» spurgte Randulf.

«Aa! – hvor kan I tro, vi faar laane noget hos Præsten? Constance gaar jo aldrig til hans Andagter; og jeg – en gammel syndefuld Klubværtinde! – nei hun behøver saamænd aldrig at prøve sig!»

Men Constance lo – meget høiere end før, – syntes Randulf, – og mente, hun var ikke ræd.

Da Madame Blomgreen maatte ud i Kjøkkenet, benyttede han Leiligheden.

«De er saa underlig – Constance! saa – saa nervøs?»

«Jeg tror, jeg glæder mig altfor meget til denne Festen.»

«Hvad er det helst, De glæder dem til? – det er vel Dansen?»

«Aa ja! hvor jeg skal danse!» – raabte hun og gjorde et Hop i Sofaen; «Mor har lovet mig, at jeg skal være ganske fri for Opvartningen, saa snart Dansen begynder.»

«Er der nogen, De specielt har Lyst til at danse med?»

«Hvorledes mener De?» – hun løftede Øinene halvt under de lange sorte Øienhaar og stansede Hænderne.

«Har De – har De nogen Kjæreste?» spurgte han saa klodset, at han selv blev rød.

«Nei? – gid det var saa vel, at jeg havde en!»

Hun løftede det leende Ansigt og han saa, at det var sandt begge Dele: baade at hun ingen havde, og at hendes Tanker var der. Men samtidig saa han ogsaa, at disse lyseblaa Øine var meget mørkere og dybere end han nogensinde havde vist om.

Randulf reiste sig og talte om andre Ting; da Madame Blomgreen kom ind igjen, sagde han Godnat og gik sin Vei.

Han gik udover til Paradis, forat se, hvor langt de var komne – Arbeidsfolkene, som lagde Dansegulv. Men han saa ikke stort andet for sig end Constance Blomgreen og han faldt i mangehaande Betragtninger, – nogle gode og meget faderlige; andre onde og meget mere fantastiske end det passede for saa gammel Kavaller.

Der bygged en liden Djævel dybt i hans Bryst, som vedblev at forklare ham, at naar nu galt skulde ske, hvorfor da ikke ligesaagodt han som en anden?

Men Thomas Randulf vilde ikke give efter; og derfor opsatte han det hele indtil senere.

Nu gad han ikke gaa tilbage til Klubben, hvor han ellers spiste Aftens; men han tog Veien til Garmans Have, hvor han ganske rigtig fandt den oprindelige Festkomité og Stemningen meget munter.

Christian Frederik lod bringe Mad til Randulf; og de sad og snakkede i Munden paa hinanden alle fire – og lo; og beundrede sig selv og roste hverandre, fordi de havde sat dette storartede igang.

Aftenen var klar og mild som i hele Ugen og Maanen var nu kommen til. Den stod i Sydvest over Huset og skinnede ind af den aabne Dør i Pavillonen; Vinduet

mod Strandgaden og Havnen stod ogsaa aabent og fra den Kant havde de Lyset fra Aftenhimmelen.

De morede sig kosteligt over, at de gamle Samfundsstøtter havde været nødt til at komme til dem og bede om Plads. Alt vel overveiet var det godt, de kom med; thi tilslut var det kanske alligevel voxet dem over Hovedet, da deres Fest fik en saa overordentlig Tilslutning. De gav Scener for Løvdahl, som ikke havde været der, Kandidat Holck gav Amtmanden, og Christian Frederik viste, hvorledes Præsten Doppe røg Cigar.

Men Abraham Løvdahl fik ogsaa Ros for sin Artikel i Avisen. Og nu fortalte han paa sin Side, hvilken Kamp han havde havt i Redaktionen. Alle de andre deroppe var saa feige og rædde for Præsten. Men han – Løvdahl – havde sagt: jeg tager det paa mig! – og saa maatte de give sig.

De tre hørte godmodigt paa ham og lod ham snakke. De kjendte ham jo; de viste, han kunde ikke lade være at skryde – især udpaa Aftenen. Men det var alligevel morsomt – og mærkværdigt! naar de tænkte paa, at her havde de siddet for faa Dage siden, og ligesom for Spøg bestemt sig til at sætte Byen paa Ende; – og se nu!

Holck spurgte triumferende, om Randulf nu kunde se, han havde havt Ret: der skulde bare nogen begynde! Randulf nikkede og drak med ham.

Christian Frederik saa udover med et Sjømandsblik og bemærkede, at hvis den Banke, som han alene saa i Nordvest, hvis den stod langs Landet sydover, saa kunde det kanske endda knibe for Hamburgeren.

Men nu var de andre saa erke-leie af at høre om dette Fyrværkeri, at ingen svarede ham; og de hensank alle et Øieblik hver i sine Tanker. Der var saa stille, ikke en Lyd fra Byen.

Men yderst ude i Strandgaden, hvor Landeveien nordenfra gik over i brolagt Gade, begyndte der Lyden af en Karriol, som kom kjørende fort indover. Lyden øgte af de raske Hovslag, og Hjulene larmede i den trange Gade mellem Husene.

«Hvem Pokker er det, som kjører saa fort?» spurgte Christian Frederik; «hele Pavillonen ryster jo.»

Holck, som sad nærmest, strakte sig ud af Vinduet.

«Præsten!» – raabte han; «ja men var det ikke selve Bagstræveren! – ja nu kan du faa se – Far! hvorledes vi har stelt istand Byen for dig!»

De lo og sendte sine Velsignelser efter Kariolen, som hurtigt før indover Byen; og ingen lagde Mærke til, at Abraham Løvdahl var bleven ganske bleg.

IV.

Dengang Morten Kruse mistede alle sin Kones Penge ved Carsten Løvdahls Fallit, var ogsaa hans Faders Formue gaaet tabt. Og han, som altid havde været vant til at tænke sig sin Fremtid under øgende Velstand – ialfald uden Bekymring – han var nu henvist til sit Præstekald, som ikke bragte ham stort.

Men mer end ved Tabet af Pengene følte han sig som lamslaaet ved denne uhyre Skuffelse, der efterhaanden formede sig for ham som en blodig og uforskyldt Uret.

Helt fra den Tid, da han som en liden fed Dreng handlede i sin Fars Krambod, havde han været den, som *havde* noget; og alle de andre maatte pent komme til ham med deres Skillinger, forat faa. Nu var han med et Slag sat udenfor i den foragtede Skare, som ingenting havde – hverken Hus eller Krambod eller fulde Skuffer eller Bankbog.

Og først nu, da alt dette var tabt, forstod han tilfulde, hvormeget han havde havt Ret i sin Foragt for dem udenfor; at leve Livet uden at *have* noget var utaaleligt, han følte, at han kunde ikke holde det ud.

Hans Broder var flyttet til en anden By og gamle Madame Kruse var fulgt med, da Jørgen døde. Det var en Lettelse for Morten, – især at Moderen ikke længer var der. Thi han mærkede, at hun ikke syntes, han tog sin Ulykke paa den rette Maade.

Og det følte han selv; han følte, at han blev koldere og koldere, efterhaanden som det øgte i ham – Hadet mod alle, som havde noget; han følte, hvorledes Kulden gik ind i hans Prækener, og han saa, at Menigheden frøs af ham, og at Kirken blev tom.

Hjemme var der ogsaa koldt. Vel turde Fru Frederikke ikke sige stort; men hun fulgte ham med sine Fugleøine; og han viste, at ingen Tid paa Dagen eller Natten var de ude af hendes Hoved – disse Penge, som var forsvundne; og han krympede sig, naar han bragte til Huset den tarvelige Indtægt som en lidet yndet Kapellan.

Til Gud kunde han ikke vende sig anderledes end i Forundring – i Forskrækkelse: var det virkelig Guds Mening at lade ham saa forfærdeligt i Stikken?

At det var Gud selv, som havde ført det saadan, det var han ikke i Tvivl om; Morten Kruses Hoved var idethele taget ikke saaledes bygget, at det arbejdede med Tvivl. Han havde altid havt Gud paa sin Side; det var noget, som sagde sig selv; derfor havde han ogsaa valgt Theologien.

Men om Gud end havde tilladt det, saa var Ulykken dog kommen over ham fra de onde Mennesker, de glade Mennesker, som havde noget; og mod dem vendte han sig. Selv havde han aldrig været synderlig let eller glad. Hans Glæde havde egentlig bestaaet i at se ud paa Livet fra den fulde Krambod; og det var en Glæde saa indvendig, at den ikke kunde sees; thi den bestod helst i Foragt for de der udenfor.

Og nu var han der selv.

Og nu først begyndte det at forundre ham, – noget han aldrig havde faldt paa før: hvorledes ialverden kunde de, som var udenfor, finde sig i det? – at de kunde taale, at nogle sad inde i fulde Kramboder; at nogle lo, morede sig og var glade!

Det varede næsten et Aars Tid, hvor det saaledes kogte og kogte i ham. Mangengang naar han stod paa Stolen i den kolde, halvtomme Stenkirke og saa ned paa de ligegyldige Damer og Herrer, der lod ham aflæse sin Præken, mens de sad og kjedede sig, – hvor kunde der ikke stundom fare gennem ham en Lyst til at tage Bladet fra Munden og sige dem Besked.

Modig til at gaa paa og vaage sig langt ud, – det var han ikke. Men lige fra Gutedagene havde der været over Morten Bagstræver en seig Trods; og han var kjendt mellem Kameraterne som en frygtelig og ubønhørlig Modstander, naar han angrebes. Livet havde senere faret lempeligt med ham – indtil det store Slag.

Men naar han nu var bleven den, hvem Ulykkerne styrtede ind over, kjendte han den gamle Lyst til at stemme sin brede Ryg imod; han kjendte sig i Grunden saa løvestærk i sit Had til alle dem, der havde sat ham udenfor.

Men hvis han skulde sige dem Besked – alle disse rige Folk, alle disse saakaldte fine Folk, hvis Liv laa over hans eget, saa stansede han allerede ved det første Ord, thi selve hans egen Tunge var imod ham og paa de andres Parti.

Det Sprog, hvori han prækede og var Præst, var nemlig ikke hans eget, – ikke

fuldt ud det naturlige Udtryk for det, han vilde sige. Hjemme i hans Fars Hus og i Kramboden var der bleven talt Byens Sprog saaledes, som det snakkedes paa Gaden og i Arbeidet; det var nærmest Bondesproget fordærvet ved Blanding og skjødesløs Hverdagstale.

Gamle Jørgen Kruse havde aldrig kunnet lære andet; men lille Morten havde faaet det fine Sprog fra Skolen af og siden som Theolog. Dog talte han det aldrig med saa stor Lethed som sit eget; og det ærgrede ham, at han viste, man kunde høre paa Lyden og Ordvalget, at det ikke oprindeligt tilhørte ham.

Dette gjorde ogsaa – han mærkede det godt – hans Prækener kolde; de blev saaledes som han havde lært at lave dem; men sjældent fik han sagt netop det, han vilde og saaledes, som det havde formet sig i Tanken.

Nei! skulde han sige dem Besked, skulde han stemme sin brede Ryg imod, saa maatte han være fuldt rustet og sikker. I sit Studérkammer, hvor faa forstyrrede ham, – der kunde han tale. Her slap han sin Mund løs og lod den forme Lyden bredt og slæbende, medens han med Velbehag tumlede med alle de Ord, som skulde anses for grove og simple; men som dog var hans Tankes fulde Gjenlyd. Men Morten Kruse indsaa jo godt, at det var umuligt fra en Prækestol.

Imidlertid gik det ham værre og værre; han blev bleg, og den tunge Krop blev slappere. Hans Embedsbrødre begyndte saa smaat at foragte ham; ingen kom og hørte paa ham, og hans Offerdag blev til en mager Skygge.

Og under alt dette en seig Tro paa, at han kunde vinde frem; – noget, der laa i hans Blod og som han medbragte forstærket fra den lille mørke Krambod, hvor Skilling efter Skilling var bleven til Rigdom, – en trodsig Følelse af, at han *vilde* sætte dem Foden paa Nakken – allesammen.

– Saa var det en Fredag Eftermiddag, han gik udover til Haugianernes gamle Forsamlingshus, forat holde Bibellæsning. Han havde ikke havt andet end Fortræd og Ydmygelser hele Ugen; hjemme havde han faaet vond Mad, og da blev han altid sint. Regn var der, og Storm var der og sølet i Gaderne.

I Forsamlingshuset sad en kort Rad Mandfolk langs den ene Væg, nogle gamle Kjærringer fra Blaasenborg omkring Ovnene, og hist og her et Par Tjenestepiger, som havde faaet udtrykkelig Lov, for at gaa i Opbyggelse.

Han læste Stykket i Bibelen; men mens han læste, maatte han stanse et Par Gange; for han var saa sint, at han ikke samlede Texten; – og pludseligt slog han

den tykke Bog sammen og raabte:

«Aa nei – aa nei, hvor jeg er lei af Jer! – sidder I der og sover og synder og lar mig staa her og kaste Guds dyrebare Ord i Væggene! – se! jeg udstrækker dagligen mine Hænder til et gjenstridigt Folk; men I! – I er akkurat lige sæle, om det saa bærer bardus i Helvedes Baal og Pine!»

De fòr op af Søvne – den lille Forsamling; og de gamle Koner fra Blaasborg begyndte at skjælve. Thi hans Stemme var bleven saa stærk; og desuden var det deres eget Maal, han talte; det lød som naar sinte Mandfolk buldrer løs uden Omsvøb – saaledes som de kjendte det hjemmefra; og derfor syntes det dem mere ind paa Livet og mere alvorligt ment.

Men selv viste han næsten ikke, hvad han sagde. Det var Stumper af de ensomme Prækener i Studèrværelset; han skjændte og revsede – først de Ulykkelige, som sad der, og dernæst hele den syndige Verden, som ikke vilde komme og lade sig revse.

Da han sluttede, vilde han gaa med det samme. Men en af Mændene begyndte ængstelig:

«Om – om – om ikke Præsten vilde synge –?»

«Nei! – jeg vil ikke synge med Jer!» – svarede han høit og gik.

Saa skjælvede de sig gjennem nogle Salmever alene og ruslede hjem; ikke paa lange Tider havde de været saa sønderknuste.

Men igrunnen viste Morten Kruse ikke selv, hvad han mente med dette. Han havde givet efter for en Trang til at slippe sig løs, og det havde paa en Maade lettet ham; men bagefter spurgte han sig selv: hvordan mon dette vil gaa?

Lørdag Formiddag kom der Flere og vilde snakke med ham. Men han var utryg; han viste ikke, om de kunde være sendt af nogen, forat prøve ham; ellers var det saa sjældent, nogen af Menigheden henvendte sig til ham privat. Han valgte derfor det Væsen, som laa ham nærmest og sendte dem fra sig i Strenghed med nogle hastige Ord.

Søndag Eftermiddag skulde han præke til Aftensang i Kirken, og som han skrev sin Præken Lørdag Aften, fik han hvert Øieblik Lyst til at prøve ligesom i Bibellæsningen – ikke saa stærkt, men bare forandre den strængt theologiske Form og Tone lidt, – tale jævnt ud sit og sine Tilhøreres Sprog. Det kunde ikke være saa farligt; til en saadan almindelig Søndags Aftensang kom der omtrent

bare samme Slags Folk som til Bibellæsningerne: de trofaste Kvinder fra Blaasborg og Tjenestepiger, som ikke havde anden Anvendelse for en Fridag; faa Mandfolk.

Men han var ikke engang, da han gik til Kirken, enig med sig selv, om han turde; og denne Uvished gjorde ham noget nervøs. Saa mange Gange havde han allerede siddet i Sakristiet og ventet, at Klokkeren skulde komme og sige ham til, naar de sang paa det siste Vers, at han ikke længer pleiede at føle nogensomhelst rettet fra: nogensomhelst Spænding eller Uro, naar han gik til Prækestolen.

Idag var det anderledes. Da Klokkeren kom i Døren, for han op; og selve Klokkeren syntes ham anderledes end sædvanligt; han syntes, han bukkede saa dybt, da han gik forbi; – mon han vilde gjøre Nar?

Det var mod Slutten af Vinteren. Gasen var tændt nede i Skibet; men Choret laa i Halvmørke. Da Morten Kruse kom nedover midt i Kordøren, løftede han tilfældigvis Hovedet og saa udover Kirken; og idetsamme stansede han et Øieblik, og man saa, at han blev rød i Ansigtet.

Thi den store Kirke var næsten fuld.

Istedetfor de halve Bænke øverst paa begge Sider og de mange tomme Rader nedover Kirken, var der til denne Aftensang saa mange Folk, som han sjældent havde til Høimesse en Festdag.

Mens han fortsatte sin Vandring til Prækestolen, knugede han Bogen i sin Haand og tænkte trodsigt: hvad vil de mig? – kommer de, forat gjøre Nar? Men den Tanke kom han dog snart fra; der maatte være noget andet paafærde, – noget, som han ikke viste; – eller mon de virkelig skulde –?

Han maatte passe Tjenesten og fik ikke Tid til at tænke ud; og da Bønner og Text var læst, begyndte han sin Præken.

Men han havde ikke talt – nei ikke i fem Minutter, før han selv følte Kulden i Ordene og Kulden, som steg op fra Forsamlingen. – Ja, han kunde næsten se Skuffelsen gaa henover Bænkene som en Vindflage i Kornmarken, – bøiede to og to mod hinanden, sænke Hovederne og slappe al Bevægelsen hen i Ligealdighed.

Han blev næsten fortvivlet. Saa nær kjendte han sig i dette Øieblik ved noget, som tilkom ham; skulde han gaa forbi? – bestandig forblive udenfor!

Igaaraftes da han udarbejdede Talen, havde han netop i Begyndelsen tænkt sig indflettet et Stykke fortalt paa hans egen Maade; nu fik det briste eller bære; han vilde prøve. Med et fast Tag i Prækestolen fortsatte han med en Gang i en ny Tone – uden den vedtagne Præstelyd, men i sit eget simple Sprog – høit og uden at gaa af Veien for Ordene, – somom han stod paa Torvet eller ombord paa et Skib.

Og i samme Øieblik var hele Menigheden med. –

Morten Kruse glemte aldrig i sit Liv dette Øieblik. Med et Slag havde han fundet Veien. Og om han end lidet kunde ane, hvor langt og høit den skulde føre ham, saa var han dog fra dette Øieblik igjen indenfor, han *havde* atter noget – og noget, som kanske var endnu bedre end en fuld Krambod.

Thi idetsamme han var kommen forbi denne lille ydre Hindring, følte han selv, at han havde taget Parti og fundet sit rette. De Folk, som han her havde for sig, var netop saaledes som han selv vilde været, om han ikke tidligt var kommen i Latinskolen og siden i Præstelære. Men deraf var der reist en Mur mellem dem. Selv om han inderst inde var forbleven som de, fandt han dog aldrig deres Øre og deres Tillid før i dette Øieblik, da han frivilligt kastede alt det bort, som han ved sin høiere Dannelse havde forud for dem, og steg helt ned til simple Folks Sprog og Tankegang.

Dette var det, som først aabnede mellem dem og ham: at gamle Jørgen Kruse sin Søn ikke holdt sig for god til at tale de simple Folks Sprog, som han var kommen af. De viste jo saa godt, at de var simple Folk; og det vilde de netop være. Jesus og de tolv var ogsaa simple Folk.

De var ikke fattige og elendige; hellerikke var Samfundet saa glimrende, at Modsætningen hidsede eller fristede; men Livet bragte saa yderst lidet af Opmuntring eller Afvexling, at Tarveligheden i Kaar og Kultur førte med sig en jævn Misstemning, – en Følelse af, at man var meget bedre værdt, om Livet havde givet nogen Anledning.

I disse Lag, hvor Samfundslivet var blevet muggent og surt af at staa stille, der hørte Morten Kruse hjemme. Og hvad der havde bragt ham ud over dette op i den fine Lærdom og i Embedsringen, – det var Trodsen paa Pengene hjemme i gamle Jørgens Skrin. Fra de var borte, havde han været hjemløs og uden Rygstød, – indtil han denne Dag i Kirken gjenfandt sig selv.

Mens han talte videre, hørte han, at han talte godt; og det gik saa let for ham som aldrig før. Men hvad han sagde til de Lyttende var hverken let eller godt at høre. Saasnt han blev sig sin Magt bevist, trykkede han dem ned under Synd og Jammer og Straffens visse Komme.

Denne Mand – det kjendte de nu, han viste Besked om dem. Han kunde gaa lige ind i deres onde Samvittighed og tage frem, hvad han vilde. Men mest af alt greb det dem, at deres egen Surhed var i ham, at han saa Livet saaledes som de selv – nedenfra.

Alle de undertrykte Lyster mod Pynt og finere Liv hos Kvinderne; alle de smaa, langsomme Trin at krybe opad for Mændene, der arbeidede i Haandværk eller liden Handel under Kapitalens og de Stores Tryk – alt det viste han om. Men han viste tillige, at de smaa og simple var ligesaa gode – kanske bedre end de andre; Jesus og de tolv var ogsaa simple Folk.

Derfor havde han ikke blot Magt; men nu havde han ogsaa Lov til at knuge dem ned med haarde Ord; de taalte det af ham – ja de tørstede efter denne Tugt, fordi han var deres egen; alle deres Følelser og Lidenskaber vare samlede i ham; derfor var han den stærkeste, og de styrkede sig paa ham. –

Fra denne Dag begyndte for Morten Kruse de fyldte Kirker og de pakkede Bedehuse, hvor de tog ud Vinduerne og hængte Døren af, saa Folk stod langt udpaa Gaden og lagde Ørene opefter Ryggen paa hinanden, forat lytte til denne nye Tale, der var falden ligesom en Naade over Jørgen Kruse sin Søn.

Indtil han en Dag raabte: «Hvorfor mon vi perser os sammen her som Sauer? Kom lad os bygge Herren et nyt Hus! Du har vel lidt Spiger? – og *du* har vel lidt Maling? – og *du* derborte i Krogen, du har vel nogle Planker tilovers for Jesu Kristi Skyld? Og se Kvindfolkene! mon ikke de ogsaa har lidt tilovers? – Se, hvor fine de er! – se for Baand og Blomster og Knapper og Fjær! – Eller mon de tror, det er ikke saa farligt med Sjælen, naar bare Kroppen er fint udstaffert?»

Megen Pragt var der isandhed ikke at se. Og dog brændte de dem paa Hovedet – de stakkels Baandstumper og Tøiroser, og hver Pige lovede i sit stille Sind, at det skulde af altsammen, saasnt hun kom hjem.

Og den følgende Dag – især om Aftenen, da de mange Arbeidende og Tjenerne fik frit, blev der en Strøm, som gik til Præsten Kruses Hus med Gaver – store og smaa. Han sad i sit Kontor og tog imod – uden at se paa, hvad de bragte,

og uden stor Ros eller Tak.

Men da der kom en gammel rig Brændevinshandler og tilbød sin store værdifulde Tomt med Have til det nye Bedehus, da havde Morten Kruse nær reist sig i glad Overraskelse.

Men han besindede sig itide, blev siddende bred i sin Kontorstol og sagde strængt til den gamle Mand:

«Ja, det var vel ikke for tidligt, om De nu søgte Dem Liggendefæ af det, som Møl og Rust ikke kan fortære. Det begynder vel at svie i Dem nu – De bliver gammel – al den syndige Mammon? – hvad?»

Det havde den gamle ikke ventet; og han blev saa forskrækket, at han bare spurgte, om der var noget mere, Præsten havde Brug for, saa –

«Hvis Vorherre vil have mer af Dem, tænker jeg nok, De faar Bud fra ham,» svarede Præsten haardt.

Og den gamle Mand gik afsted – han som de andre knugede ved Tanken om, at de havde ikke bragt Offer nok; – der skulde meget mere til. –

– Men Fru Fredrikke, som saa al denne Velstand strømme til Huset – baade i Penge og i overflødige Gaver i Køkkenet, blev ganske forandret, – ja hun blev næsten ung og vakker igjen af Liv og Virksomhed.

Thi hun var Kasserer og tog imod. Dette Arbeide formildede hende og optog ganske hendes Sind. Børn fik hun aldrig; – nogle ugudelige paastod, det kom af, at Fru Fredrikke var altfor kniben til at give noget fra sig. –

V.

Otteogtredive Aar var Morten Kruse bleven, uden at han havde faaet synderligt Brug for sine Evner og Kræfter. Derfor var det til Forbauselse for alle og for ham selv, hvad han kunde udrette nu, da en stor Bevægelse hurtigt voxte omkring ham, og utallige Mennesker søgte hen til ham i utallige Ærinder.

Thi det blev ikke med det ene Bedehus paa Brændevinshandlerens Tomt. Saasnart han saa, at der ingen Ende var paa Villigheden, naar han krævede Offer, byggede han nye Forsamlingshuse og Stiftelser i Byen og udover Landet.

Hans tunge, slappe Krop samlede sig og blev fast og stærk. Det haarde og trodsige i hans Ydre blev mere sikkert og myndigt, alt eftersom han saa sin Magt

voxe mellem de mangfoldige Mennesker, for hvem han var dels Sjælesørger dels Arbeidsherre, helst begge Dele.

Oprindelig hvilede hans Magt mest paa Kvinderne; men ogsaa Mændene fulgte efterhaanden med; og Bevægelsen blev saa stor, at man i theologiske Kredse begyndte at spørge hinanden, hvorledes dette skulde ende.

De Theologer, som havde hørt ham, kunde ialmindelighed ikke begribe, at Folk rendte, forat høre sligt. Der var vistnok intet at sige paa Renheden i det, han lærte; men det var ganske simpelt og tarveligt det, han kom med; – om nogen Veltalenhed i sand kristelig Forstand kunde der nu aldeles ikke være Tale. De forstod ikke det Greb, han havde paa Sine; og naar de saa Mænd bøie sig og Kvinderne græde under hans Prædiken, mente de, det var ikke andet end en forbigaaende Mode og en stor Del Hysteri.

Men saa var der desuden i Præsten Kruses Færd kommen saa megen Hensynsløshed mod Overordnede og Embedsbrødre, at man begyndte at forarges; og Biskop Sparre maatte ud med sit berømte Patentfilt.

Hans Velærværdighed havde i al Hemmelighed den Anskuelse, at man burde prøve, om ikke Præsten Kruse i Tillid til sin store og hengivne Skare skulde være tilbøielig til at danne en Frimenighed?

Visselig var det overmaade beklageligt med al saadan Splittelse i Kirken. Men kristelig Erfaring havde ikke destomindre lært, at man paa den Maade hurtigst faar Lederen udmattet og Bevægelsen dæmpet.

Men ved den første Antydning af sligt mærkede Bispen, at det blev der ikke noget af.

Isandhed nei! – Morten Kruse havde havt nok af det, at være udenfor. Der var ingensomhelst Grund for ham til at gaa ud af sin Stand; han vilde tvertimod være den første inden Døre; og det lod han saa utvetydigen skinne frem, at Biskop Sparre skyndsomt pakkede sit udmærkede Filt sammen, trak sig tilbage og rystede paa Hovedet til de andre.

Hvorfor skulde Morten Kruse gaa ud af en saa god og fuld Krambod som Statskirken?

Der var intet i det, han lærte, eiheller i det, han krævede af Sine, som paa nogen Maade skilte dem ud fra Landets øvrige Borgere.

Med hans Tilhængere var det ikke som i sin Tid med Haugianerne, der i et

kjærligt og fredsommeligt Samliv søgte at vække hos sig selv og hos andre Forestillingen om den lille trofaste Skare, som i Ydmyghed ventede paa Forjættelsen.

Præsten Kruses store og blandede Skare var ogsaa meget ydmyg, forsaavidt som de viste, at de var de i Verden ringe og foragtede – de simple Folk. Men Jesus og de tolv havde ogsaa været simple Folk, og se, hvad de havde udrettet!

Blandt Haugianerne havde det været en af de største Glæder at samles Mænd og Kvinder om Ordet, forat samtale om vanskelige og vigtige Ting, Saliggjørelsen, og en Bibelkundskab og Læsning havde der været blandt dem, som hos enkelte kunde stige til virkelig Lærdom.

Morten Kruse var selv ingenlunde lærd; og for ham og hans var Sandheden klar og bentfrem: at Gud var med dem og de med Gud. Og Glæden bestod i Forvisningen om, at der var en liden Dør til Himmelen, hvortil deres egen Præst havde Nøglen; mens Helvedes Porte stod vidt aabne for alle de andre – saavel ved Dag som ved Nat.

Blandt hans Tilhængere fandtes ingen dogmatiske Uenigheder eiheller Tvivl; thi alt samlede sig i at høre og følge ham; og i ham var der ingen Tvivl. Gud havde prøvet ham og prøvet ham haardt. Men nu, da han havde fundet Veien, saa han kunde se, hvad Meningen havde været, – nu syntes det Morten Kruse saa godt gjort af Vorherre; han klagede ikke over den onde Tid, men tog det med Ydmyghed, fordi han forstod, at det var Veien.

Og da den store Velsignelse fulgte hans Arbeide, saaat han dagligen – ja hver Time kunde se, at Gud virkelig var med ham, da blev hans Tillid og Taknemlighed saa stor og varm, fordi Gud og han og han og Gud – de forstod hinanden og arbeidede sammen.

Hvor han gik og stod, fulgte denne Freidighed med ham – blandt Venner eller midt mellem Fiender; hvad der hændte ham, hvad der saa truede, – altid følte han sig saa tryk, som om han havde Gud i Lommen.

Alt som han i et Par Aar prækede og reiste og byggede og samlede Penge, var det denne Sikkerhed i ham selv, der samlede og førte Arbeidet frem; medens den meddelte sig til hver eneste en af hans Tilhængere og gav Bevægelsen Præg. Ingen behøvede at gjøre nogen Forandring med sig selv eller med si Liv, fordi han blev en Ven og Tilhænger af Præsten Kruse; ingen afvigende Læresætninger

at forsvare, ingen Ulempe endsige Forfølgelse at lide under, og ingen særlig Dyd at lægge Vind paa uden den at ofre rigeligen, – det passede for alle. Men hvad der udmærkede dem og bandt dem sammen til en Magt, – det var denne Sikkerhed, denne trygge Forvisning, at de havde Gud i Lommen.

Paa denne Maade var Kristendommen bleven baade bekvem og sikker; og paa dette Grundlag af Sikkerhed stod Morten Kruse selv – stærk og brutal som en bitte liden Luther.

Der var ingen Grænse for Lydigheden og Offervilligheden hos dem, der fulgte ham, og ingen Ende paa Feigheden hos dem, der prøvede at staa imod ham; han havde forsøgt det saa mange Gange, at nu viste han selv, at han kunde gjøre, omtrent hvad han vilde.

Men om det end var gaaet hurtigt; saa havde det dog været et uhyre Arbeide. Sent og tidligt havde han været paafærde; han havde ikke skaanet sig selv, ikke overladt noget til andre, som han selv kunde overkomme, og fremfor alt: intet havde været for smaat for ham.

Det nøiagtigste personlige Bekjendtskab til hver enkelt langt udover sin By, praktisk Forstand, Evne og Smag til at ordne og Evnen til at vælge de rette Folk, – alt havde han fundet hos sig – let og uden Famlen, dengang hans langsomme og tungvinte Udvikling endelig fuldbyrdede sig. Og nu var hans Magt saa solid i Bunden, fordi den fra først af var spundet omhyggeligt sammen af alle de smaa og ubetydelige Traade – af Byens Sladder, af Hemmeligheder i Handel og Vandel og i Sovekammerne, af smaa Menneskers Misundelse, Ærgjærrighed og Atraa.

Men da han nu havde dem i sin Haand, kom der et Øieblik for Morten Kruse, hvor han følte, at det var alligevel ikke dette, – det var ikke nok.

For Pengene havde han ikke længer nogen Bekymring. Hans Havesyge var ikke af den gjerrige og knibne Art som Fredrikkes. Og da han saa, at Pengene kom, bare han krummede sin Lillefinger, saa lod han dem roligt løbe ud igjen til Velgjørenhed, til Belønning for dem, der fulgte ham, og til «Opmuntring» for dem, der nølede og stod imod.

Han kjendte sin Kone; og skjønt der aldrig var talt om det, tænkte han nok, at naar Pengene havde passeret gennem Fredrikkes Skrin, var de vel ikke sporløst forsvundne.

Omkring sig havde han samlet en Skare Mænd, der var ham absolut hengivne

og arbeidede med ham. Det var helst saadanne, som havde en eller anden Knæk i Ryggen – en fortrukken Ungdom, nogle Falliter eller anden Mislykke at trækkes med; men som i Samarbejde med Præsten Kruse kom til en stille blegfed Velmagt som om de holdt til i Mørke og spiste godt.

I Byen kaldte man dem Præsten Kruses Kaniner; dels fordi de udviklede en lydløs Livlighed, dels fordi man saa' saa lidet til dem i aaben Dag. De kom og forsvandt, somom de smuttede ned i Huller i Jorden; og saa gravede de sig ud igjen længer borte og kom pludseligt op, hvor man minst ventede dem.

Naar derfor en Mand, som bestandig havde været imod Morten Kruse og afskyet hele hans Væsen, – naar en saadan Mand pludseligt en Dag forandrede Tonen og otte Dage senere sad ved Præstens Fødder, saa pleiede Folk i Byen at sige: Kaninerne har været hos ham! –

Allerede for længe siden havde Morten Kruse gjort den Erfaring, at hans Kaniners underjordiske Arbejde virkede næsten ligesaa mægtigt som hans egen Forkyndelse. Hvad han inden sin By kunde ønske af offentlig Indflydelse, det havde han. Han kunde skræmme eller lokke sig frem ved Hjælp af sine Kaniner omtrent til, hvad han vilde for sig og sine. Og alligevel kom der et Tidspunkt, hvor alt dette ikke tilfredsstillede ham.

Hans Prædikener og opbyggelige Skrifter var efterhaanden gaaet over til Aviser af blandet Indhold. Og de udbredte sig over hele Landet og gav ham en Indflydelse og Betydning, som stod i et vist Misforhold til hans Stilling som en afsides Præstemand, der var begyndt halvt som en Lægprædikant for de «simple Folk».

Selv var Morten Kruse bleven gladere i Sind end han nogensinde havde været; stundom fik han Trang til en stor drøi Munterhed; og det forekom ham, at Surheden passede ikke længer, denne stadige Bitterhed mod dem, der var indenfor, som var glade, fordi de havde det godt. Mon det egentlig var Guds Mening at give saa meget i hans Haand, for at lade ham blive staaende saadan paa Halvveien – halvt udenfor, medens der fremdeles stod saa mange over ham baade i Kirken og i Staten?

Vel var Jesus og de tolv simple Folk, men – men – og der gik en Tid, hvori han var uvis, hvor han skulde tage fat, som om han famlede efter et Haandtag eller et forløsende Ord. –

Thi ligesom det havde været gamle Jørgen Kruses Glæde og Stolthed, naar hans lille Morten bed Kjæmpebid af tykke Smørogbrød eller før i Grødfadet med en aldrig udmattet Ske, saaledes var og forblev Morten Kruses inderste Væsen: Appetit.

Men i sin Ungdom havde han skuffet den ved at indbilde sig selv, at det tilfredsstillede ham at hæve sig op til Præst og Embedsmand med gamle Jørgens og Fredrikkes Penge i Ryggen. Først Ulykken havde vakt hans slumrende Madlyst.

Men Smagen forandrer sig med Aarene. Nu tilfredsstillede det ham ikke længer at være henvist til sine egne – sur og bitter mod de andre. Han var kommen i den Alder, da hverken de trofaste Kvinder fra Blaasborg, der tilbød ham, eller de smukke Piger og unge Koner, der forgudede ham, eiheller Kaninerne, som laa flade for ham, eiheller Lovsangene fra de mange, han havde hjulpet og taget sig af – nei! – det var ikke det.

Hans Appetit var bare voxet, medens alt dette var fortæret; og nu stod hans vældige Hu til Magten over Mænd, over de stærkeste, til Glansen og Æren, som følger Magten, til det høieste, en Mand kunde naa i sit Land og i sin Samtid!

– Men – saa var det dette Uheldige, at hans Begyndelse ikke passede rigtig; dette med Jesus og de tolv, – de simple Folk – tilfredse i sin Ydmyghed, foragtede denne Verden og dens Forfængelighed.

– Saa sad han en Dag sammen med Professor Løvdahl i Bestyrelsens Værelse oppe i Blindestiftelsen. Præsten havde grundet denne Anstalt tildels for den gamle Øienlæges Skyld. Thi de første, Morten Kruse havde knyttet til sig, var Løvdahls.

Mod denne Mand, som havde ruineret ham, vilde han øve Tilgivelse, han vilde, det skulde sees, at denne smukke, hvidhaarede Olding, hvem Modgangen havde knækket, at han havde fundet et Asyl netop der, hvor han minst kunde ventet. Og det var kjært for Præsten at sidde i den store Stol og høre Professoren ærbødigt og mildt aflægge Regnskab over denne Anstalt, hvor han var Læge og Opsynsmand.

Ogsaa den unge Fru Clara Løvdahl var bleven en trofast Medarbejder. Hun egnede sig bedre end Fredrikke til at ordne og bestyre Bazarer og Kvindeforeninger, idet hun forbandt et ægte kristeligt Væsen med den fine

Dames Sikkerhed og Evne til at omgaaes Folk.

Men Abraham Løvdahl artede sig ikke saa vel efter den store Ulykke. Han havde prøvet flere Ting; men Folk havde ingen Tillid til ham; og der sagdes desuden, at han ikke var fri for at drikke.

Paa Professorens og Claras instændige Bøn havde Præsten Kruse givet ham Arbeide i Avisen; men der blev aldrig mellem de to gamle Skolekammerater det Forhold, som Præsten forlangte af sine Folk.

Abraham gjorde sit Arbeide i Redaktionen uden synderlig Interesse; og han fulgte ikke altid de Veie, man anviste ham, med den Nøiagtighed, som Morten Kruse ellers forlangte. Men denne Lyst hos Abraham til at gjøre Opposition – den kjendte Præsten og viste, hvad den var værdt; han ventede bare paa en Leilighed til at knække den ganske.

Saa sad altsaa en Dag Præsten og Professoren i det lysmalede Kontor i Stiftelsen og snakkede sammen. De var tilfældigvis kommen ind paa Politiken – noget, Professoren ialfald sjeldent indlod sig paa efter sit Fald.

Præsten Kruse derimod og de Lag, hvor han fra først af fandt sine Tilhængere, gik naturligen helst til den venstre Side, og der havde han ogsaa hidtil lagt sin Indflydelse, dog uden nogen personlig Deltagelse i Politiken.

Men just i denne Tid, hvor han var søgende og saa lidet tilfredsstillet, kom han let ind paa disse Ting; og han sad og talte haarde Ord baade om Sine og om sine Modstandere. Det var snart ikke godt at sige, hvem der var værst! – raabte han.

«De værste er hellerikke hverken tilhøire eller tilvenstre;» svarede Professoren.

Men da Præsten fæstede sine haarde Øine paa ham, skyndte han sig at tilføie:

«Ja – det sømmer sig jo lidet for mig – en slagen Mand – at have nogen Mening –»

«Lad mig høre,» sagde Præsten.

«De værste – kjære Hr. Pastor! De ved det ligesaa godt som jeg,» – svarede den gamle smilende; «de værste er baade tilhøire og tilvenstre og midt iblandt os; thi de værste Hr. Pastor! – det er jo de Vantro – ikke sandt?»

«Naturligvis,» svarede Præsten.

«Det er jo til Slutning imod dem, at al sand kristelig Virksomhed maa rettes,» fortsatte Professor Løvdahl beskedent, somom han mere talte til sin egen Opbyggelse.

Men Præsten havde reist sig og stod ved Vinduet og saa ned i Gaarden med det velmalede Plankeværk.

Professoren blev ved en Stund, talte om al den Velsignelse, som allerede var kommen af Præsten Kruses Virksomhed; og hvor godt det var netop nu, da Vantroen brød frem. Skjønt han ikke saa mere end den brede Ryg henne ved Vinduet, havde han det dog paa Følelsen, at hans Ord fandt Vei.

Lidt efter gik Præsten med et kort Farvel – som han pleiede. Men Professor Løvdahl tog hans Plads ved Vinduet; og medens han betragtede det velmalede Plankeværk, tænkte han paa, at nu kunde kanske mange – mange andre blive knækkede, – saaledes som han var blevet det. –

– Der kom virkelig en ny Vending i Morten Kruse efter Løvdahls Ord. Thi om han end var udholdende og utrættelig til at forfølge en Tanke eller Plan, saa var hans Hoved dog altid tungvint og trængte til Hjælp, forat finde nye Veie.

Desuden havde hans og hans Tilhængeres Stilling paa den venstre Side i kirkelige og politiske Spørgsmaal gjort det nødvendigt at tage mod megen Hjælp og Samvirken med Personer, hvis Vantro desværre ikke stod til at nægte.

Men nu var han jo stærk nok. Og den nye Adskillelse var langt at foretrække for enhver anden og dybere kristelig: det var ham og hans paa den ene Side og de Vantro paa den anden; det var et nyt «indenfor og udenfor» at arbeide med.

Det klarnede nu ogsaa for ham, at Guds Børn behøvede ikke at være saa sure. De skulde være glade i Kampen, fordi Velsignelsen fulgte dem; og de skulde ikke nøies med at se surt paa dem, der havde det godt; men de skulde selv tage de gode Pladse.

Thi der stod jo skrevet med tydelige Ord: det er ikke Ret at tage Brødet fra Børnene og kaste det for de smaa Hunde.

Og det var ganske sandt, hvad Professor Løvdahl havde sagt: i Politiken udjævnedes Forskjellen mellem høire og venstre; og de nye Modstandere vare overalt: alle, som ikke var hans Venner. Og naar Gud saa tydeligen og rigeligen havde været med ham og reist den store Bevægelse, saa sømmede det sig ikke i et kristent Land, at nogetsomhelst forblev i Hænderne paa de Vantro, – intet Stykke

Brød for de smaa Hunde!

Men de trange og haarde Tider, den store Krise, som aldrig vilde ende, som havde ødelagt saa mange og endnu hang truende over de andre, den gav selv de smaa Stykker Brød et Værd, som gjorde Menneskene lettere at skræmme og billigere at købe. Men baade de smaa og de store Stykker var for ham og hans, – det var saaledes Guds Vilje.

Morten Kruses Hjerte fyldtes atter med stor Tak, fordi hans Øine vare blevne opladte for dette, og i hans Tale kom der ny Kraft og en ny Klang.

Naar han nu vidnede og forkyndte, behøvede han ikke længer at begynde nedenfra: at han og hans var og forblev de i Verden ringe og foragtede. Thi de, som stod imod ham, var ikke længer denne Verdens Store og Mægtige, for hvis Hovmod og Forfængelighed man maatte bede Gud bevare sig. Nu var de simpelthen smaa Hunde, som havde ranet Børnenes Brød.

Og naar han nu trængte sig og sine frem til de høieste og bedste Pladse, saa var det jo ikke for Pladsens Skyld; men fordi Gud selv ikke tillod, at de Vantro fik raade til Folkets Fordærvelse. Og naar han og hans Kaniner fordoblede Arbeidet, saa holdt intet ham længer tilbage: mod de smaa Hunde gjaldt ingen Ret; de var hans og Guds Fiender, derfor skulde de med Guds Hjælp ud udenfor.

Og hvis de stimlede sammen mod ham og vilde stoppe ham i Farten, tog han sin Tilflugt til Bibelen; *der* fandt han altid noget, han kunde kaste i Hovedet paa sine Fiender: Bibelen er en tyk Bog.

Selve Bevægelsen fik ogsaa efterhaanden en anden Farve. Den mugne, trodsige Mine hos de Enkelte fik et Anstrøg af Triumf; og i Forsamlingen sad de smukke Piger – forsigtigt pyntede og sang freidige Salmer med høie Stemmer. Guds Børn kunde glæde sig i Arbeidets Velsignelse.

Kaninerne formerede sig og blev vidfarne. Med Aviser, Skrifter og Penge grov de sig ud over det hele Land til de fjerneste Egne. Men de lignede ikke Fortidens Lægprædikanter og Opbyggelsesmænd.

Der blev ikke noget Liv eller nogen Begeistring efter dem, ingen stærke Omslag og Omvendelser; de gik og kom ganske stille og der var ingen Lyd af dem uden en bestandig Raslen med Skillinger.

Men det viste sig alligevel snart overalt, hvor de havde været; noget sygnede hen og andet groede op. Nogle saa sin Handel og Velfærd skrumpe ind, og

Kunderne forsvandt; og omvendt kunde en liden Bager faa sit sure Brød solgt fremfor nogen anden og runde sig i Mel og Velmagt, samtidig som det rygtedes, at han var bleven en rigtig god og Hjertens Ven af Præsten Kruse.

Og alle Poster – store og smaa, hvortil Folk blev valgt af Medborgere, de begyndte at skifte paa en underlig Maade. Han, som havde Posten, fik Vink og Advarsel; men hvis han ikke forstod, – eller om han vilde trodse! – saa viste det sig pludseligt, at han hverken havde Venner eller Vælgere; og ubarmhjertigen blev han sat udenfor, før han viste Ord af det. Og overalt, hvor der blev en god Stol eller Taburet ledig, hoppede der en Kanin op.

Især kom det tilsyne i Politiken, i hvis løse Jord Kaninerne kunde arbejde hurtigt og let. Der begyndte Frafald og Omslag og Troløshed og Løftebrud med en Koldblodighed som ingensinde tilforn. Gamle Venner, som havde fulgt hinanden, Grupper og Partier, som aarevis havde staaet sammen, de skiltes og opløstes en vakker Morgen, idet en stod frem og sagde til de andre, at han desværre var nødt til at forraade dem, fordi de var Vantro.

Og hvis de trængte paa ham med Spørgsmaal og Bebreidelser, hvis de manede og besvor ham ved en Mands Ære og en Vens Trofasthed, – saa trak han roligt op det lille sikre Smil, som tydeligere end Ord forkyndte: vi har jo Gud i Lommen!

Bekvemmere kunde man umuligt have Kristendommen. Men derfor blev Bevægelsen ikke til nogen Vækkelse, men til en velkommen Slappelse, under hvilken Feighed og Magtlyst, som ikke længer skammede sig, ilede med at søge Tilflugt.

Og rundt i al denne Uhumskhed svømmede da nogle ærlige Kristne som sjeldne Fisk i den grumsede Hvirvel.

Men høiere og høiere steg Præsten Kruses Magt; indtil han red Landet som en Mare. –

Og Præsterne?

Ja de gjorde som de pleier: indvortes var de delt med Had og Forbitrelse; men udvortes holdt de sammen i broderlig Enighed.

Thi medens nogle fulgte Morten Kruse og søgte at efterligne ham saa godt de kunde, var mange mistroiske og de fleste forbitrede paa denne ene Enkelte, som skuflede saa forfærdeligt til sig, at han svækkede det hele Lands Offerevne.

Men ingen traadte frem og sagde Ordet.

Og dog havde de baade høie og klare Kirkelys blandt sig, – der var ingen Mangel paa det! – baade lærde Mænd og myndige Herrer. Og dog havde de allesammen – hver eneste en havde Maalestokken liggende hjemme i sit Kontor.

De kunde bare læse efter i det nye Testamente og saa tage Mesterens sagtmodige Maal og lægge det paa denne Mand, der fra Magt til Magt trampede opigjennem Samfundet, – saa kunde de vide med positiv Sikkerhed, at ved *saadanne* Midler, paa *den* Maade vinder ikke et Menneske den ganske Verden uden at tage Skade paa sin Sjæl.

Men ingen havde Lyst til at binde Klokken paa Katten. Var det nogensinde nødvendigt at holde sammen, saa var det nu i disse onde Dage; – og se! hvor meget Folk der fulgte ham! – nei, nei! der maatte vises megen Langmodighed mod denne besværlige Broder i Kristo.

Thi om Hykleriet kunde man prædike, – fra Stolen maatte man gjerne vidne og forkynde – som sandt er, at Verden den er stappende fuld af Hyklery. Men ligesaa strængt maatte der holdes over, at Ingen havde Lov til at fæste Hykleriets svare Synd paa nogen Enkelt.

Og dersom der var et Menneske, som ikke kunde holde sig, men greb i Flokken, tog en af de værste i Nakken og holdt ham mod Lyset: se her! – her er en –!

Nei – nei nei! – og strax kom de alle løbende; – det maa du aldeles ikke gjøre. Hvo er vel du, at du formaster dig? – Vil du strax slippe ham igjen: Dommen hører Herren til!

Bedre kunde Hykleriet ikke være beskyttet. Paa samme Tid som man skulde vide, at rundt omkring og overalt var der myldrende fuldt af Hyklere og Øienskalke, saa skulde hver Enkelt føle sig ganske sikker for sit Vedkommende: ingen havde Lov til at tage ham i Nakken og holde ham mod Lyset.

Nei – Hykleriet kunde ikke være bedre beskyttet. Men derfor trivedes det da ogsaa over al Maade. Lig en stor Øgle med klamme kolde Klør og lang slimet Hale – saaledes krøb det udover Landet og sugede Folkets Marv og friske Blod.

Og ligesom Øgler skifter Ham, og fange ny Kraft i ny Hud, saaledes havde ogsaa Hykleriet vundet i Vælde i sit nye Overtræk, – en god seig Hud, som kunde holde længe.

VI.

Ikke før var Præsten steget af Kariolen, før en Kanin smag om Hjørnet og pilede nedover Gaden, for at melde til andre Kaniner, at nu var han kommen.

Lidt efter gik en lav rundbenet Mandhurtigt opover; han holdt sig nær ind til Husvæggen – mer af Vane, end fordi det nyttedenoget; thi i den lyse Sommernat var der ligelyst overalt i Gaden og ingen Skygger.

Det var Overkaninen Peder Pedersen – en af Præstens mest intime Venner.

Han gik ikke ind Gadedøren, men rundt Huset til en liden Port i Plankeværket, hvorfrahan gennem Gaarden kom til Præstens Kontor. Først var der et Venteværelse med Bænker; og her stansede Peder Pedersen, fordi han hørte Folk i Kontoret.

Han blev strax yderst fortrydelig, fordi nogen var kommen før; – det var naturligvis en af Kvindfolkene, som havde passet paa og styrtet lige til Præsten, forat fortælle alt det, som var hændt.

Peder Pedersen nærmede sig til Døren og lyttede. Han hørte bare Præstens Stemme, der talte indtrængende og alvorligt; – kanske var det bare en, som fik en Formaning. Dernæst hørte han nogen reise sig og Fodtrin. Peder Pedersen vovede at banke sagte.

«Kom ind!» raabte Præsten; «se – Godkveld! – min Petrus! – jeg tænkte næsten, det var Dig.»

Der var temmeligt mørkt i Kontoret; Peder Pedersen saa sig om i alle Kroge, menshan hilste og ønskede Præsten velkommenhjem igjen.

«Hvad er det, du ser efter?»

«Jeg – jeg trodde, her var Folk hos Præsten?»

«Nej; jeg er alene, – som Du ser.»

«Jamen jeg hørte ligesom Snak herinde –»

«Det var vel mig – det. Jeg talte med Gud i Bønnen; – synes du, det var saa forunderligt? – Peder Pedersen!»

Og om denne Mand! – som altsaa bad høit, skjønt han var ganske alene –, kunde Folk tvivle!

Peder Pedersen vuggede med Hovedet af Beundring; medens han tog sin Plads ved Vinduet; Præsten sad i sin Armstol paa den anden Side af Bordet.

«Ja Præsten har vel faaet Bud fra mig?»

«Derfor kommer jeg alt idag; hvad er det?»

«Aa, her er hændt adskilligt; – jeg viste ikke bedre end at skikke Bud med Telegrafan.»

«Fortæl!» sagde Præsten kort; og Peder Pedersen bøiede sig fremover og fortalte med dæmpet Stemme om alt det, som var foregaaet i de siste Dage; hvorledes hele Byen var i Bevægelse – optaget af Forberedelser til en Fest Sankt Hans Aften, – og hvem der var med.

Præsten gjentog Navnene: Amtmanden, Bankchefen og de andre; men det var ikke muligt for Peder Pedersen at høre paa Stemmen, hvad Indtryk det gjorde paa Præsten, og Ansigtet kunde han ikke se i Skyggen af Gardinet.

«Er der nogen af vore med?»

«Ja, det er sandelig ikke saa godt at sige; man er helst tvivlraadig. Kvindfolkene vil jogjerne være med, hvor der er Musik og Fyrværkeri; og de er saa løie med det: den enetrækker den anden med; og helst siden det stod i «Sandhedsvidnet» –

«Hvad stod der?» spurgte Præsten, og denne Gang hørte Peder Pedersen godt, at der var Iver.

«Naa, saa Præsten ved ikke det? – nei det kunde jeg nok næsten tænke mig» –; han trak Bladet op af Lommen; men der var altfor mørkt til at læse. Præsten lagde det bare foran sig mellem de mange Breve og Aviser, som ventede ham imorgen; og Peder Pedersen maatte fortælle, hvad der stod.

«Ja det var nu en Artikel, som han havde skrevet – Kandidat Løvdahl; der stod, at Folket trængte til Forlystelser; her var saa megen alvorlig Trang – stod der, og saa megen overflødig Skinhellighed» –

«Stod der det?» raabte Præsten.

«Jeg kan jo ikke saa nøie mindes akkurat Ordene, men –»

«Men hvor var du og de andre henne?»

«Ja, det er ikke saa godt med denne Løvdahl; Præsten ved selv, det er ikke første Gang. Vi er jo ikke andet end simple Folk – vi andre, og han er jo Kandidat

og Skolekamerat af Præsten, saa –»

Peder Pedersen stansede, fordi han troede, at Præsten vilde sige noget; men der kom bare et Kremt. Præsten sad ganske rolig; men Peder Pedersen hørte, at han pustede stærkt gennem Næsen.

«Naar han kommer – denne Kandidaten med en Artikel og siger paa sin flotte Maade: den skal ind! – jeg indestaar! – jeg skal tale med Morten –»

«Siger han det?» spurgte Præsten koldt.

«Ja, vi kan jo ikke lade være at le lidt af ham – os imellem, naar han er gaaet. Præsten ved vist selv, hvor mægtig han kan være, helst naar han har lidt i Hovedet. Nei, der maatte næsten være en der oppe i Redaktionen, som havde ligesom den øverste Myndighed –»

«Det var nok paatide, jeg kom hjem,» afbrød Præsten og reiste sig; «du faar have Tak for dit Bud – min Petrus! – du er vel betænkt og en aarvaagen Arbejder i Vingaarden.»

Den lille Overkanin gned fornøiet sine bløde Hænder; det var ikke ofte, der faldt saa megen Ros. Og i Følelsen af at staa den store og mægtige Mand saa nær, tog han enlidt fortroligere Tone, idet han sagde:

«Vi – vi faar tage fat imorgen.»

Men ganske koldt svarede Præsten:

«Jeg skal nok ordne det; – godnat – Peder Pedersen!»

Den lille Overkanin skrumpede strax ind igjen, sagde ærbødigt godnat og smak ud Bagveien, som han var kommen.

Men da han atter med smaa hurtige Skridt gik nedad Gaden – nær ind til Husvæggen og gjørende en liden Bue for hver Gadedørstrap, tænkte han paa, hvad Indtryk det maatte gjøre paa alle – baade Venner og Fiender, naar han fortalte, at Præsten Kruse bad høit, naar han var ganske alene i Kontoret.

Og det faldt ham ind, at enten nogen i Huset kom til at høre det – og det kunde jo let hænde – eller ikke, saa var det dog alligevel en vakker Skik; og Peder Pedersen bestemte sig til ogsaa at bede høit, naar han var i sit Lønkammer.

– Næste Morgen Klokken halv sex var Morten Kruse klædt og færdig; han havde sovet stærkt og fast de faa Timer – saaledes som han kunde det, naar noget skulde gøres; og der var intet Spor af Reisens Træthed eiheller noget

Hastværk over ham. Med den vante Ro gjorde han sin Runde i sine Stiftelser og hos sine Syge, hørte efter og saa efter hver minste Ting, – som han pleiede. Overalt var der Glæde over Gjensynet; men ogsaa en vis Spænding.

Især oppe i Redaktionen og Trykkeriet, hvor der foruden Personalet var mødt op endel af de fornemste Kaniner, som viste, at her var de sikrest paa at træffe Præsten om Morgen.

Han hilste flygtigt paa dem, snakkede lidt om sin Reise, men lod ikke til at agte det minste paa deres Spænding og Hentydninger.

Endelig hviskede Peder Pedersen forsigtigt:

«Han er ikke kommen endnu.»

«Hvem?» – spurgte Præsten ganske høit.

«Ka – Kandidat – Løvdahl –»

«Nei, jeg ser det,» svarede Præsten ligegyldigt og vendte sig til en anden.

Men da han vilde til at gaa, kom den lange Simon Taskeland, som fordem havde været Kolportør, men nu stilledes med «Sandhedsvidnet», – han nippede lidt i Præsten og trak ham hen i en Krog, – en Vane, han havde fra Kolportørtiden:

«Vi skal vel holde første Spalte aaben til Middag?»

«Hvad skulde det være godt for?»

«Jeg tænkte – jeg tænkte, der skulde vel staa noget om denne – denne Festen?»

«Ikke det, jeg ved,» svarede Præsten tørt og gik videre paa sin Runde.

Kaninerne løb sammen i Uro og snusede paa hinanden; men ingen viste noget, og ingen kunde begribe –

Alene lille Peder Pedersen smilede: «Jeg tror nok, jeg forstaar ham; vi skal bare lade som Ingenting.»

«Jamen – ja – men» – begyndte et Par; –

«Aa – jeg tænker nok, vi kan være rolige; han har klaret det, som værre var før, og desuden er her jo endnu tre Dage igjen;» – mente Peder Pedersen.

De andre Kaniner snusede lidt paa dette; rystede sine Øren og forsvandt hver i sit Hul.

– Imidlertid sad Morten Kruse Time efter Time i sit Kontor, læste en Masse

Breve, før igjennem Pakker af Aviser, dikterede og svarede paa hundrede Spørgsmaal og hørte paa dem, der kom, forat snakke med ham. Telefonen havde han i næste Værelse, for ikke at forstyrres; og der stod stadig en ung Kanin, der sendte Præstens Ordre omkring.

Han havde været borte i over otte Dage; men førend det led langt paa Formiddagen, havde han igjen samlet og knyttet alle de tusinde Traade, der løb sammen i ham fra alle Byens Huse og Landets Kanter, saa da Klokken blev tolv og Fredrikke kom, forat hente ham til Middag, var han temmeligt træt, – ialfald svært oplagt til at spise.

Alligevel satte han sig strax ned igjen i Stolen, da der idetsamme blev banket paa Døren; og Fru Fredrikke maatte trække sig tilbage. Hun viste, at han var ganske umulig, naar han var i Arbeide, og hun bad ham baresaa instændigt være saa snar som han kunde, at ikke Maden skulde blive kold.

«Kom ind!» – sagde Præsten.

Og ind traadte Constance Blomgreen frisk og pyntet – lidt undseelig og lidt freidig, mensaa vakker, at hun skinnede i det alvorlige Kontor.

Hun nærmede sig til Bordet – lidt forlegen, – men alligevel temmeligt tillidsfuldt som smukkePiger pleier, fordi de er vant til strax at faa Opmuntring.

«Jeg maa rigtig bede om Undskyldning, fordi jeg kommer her og forstyrrer Præsten,» – saaledes begyndte hun sin lille vel forberedte Tale.

Han gjorde en Bevægelse med Haanden – ikke andet, og hun tog Plads paa Stolen midt foran ham. Lige fra hun traadte ind, havde han fæstet sine Øine i hendes; han slap dem ikke, hver Gang de mødte hans.

«Jeg skulde hilse fra Mor, – Mor bad mig bede Dem, – ja, kanske Præsten kjender mig ikke engang? – Jeg er Datter til Madame Blomgreen paa Klubben.»

–

Han gjorde en ganske liden Bevægelse med Hovedet – ikke mere; men fæstede igjen sine Øine i hendes, da hun saa op.

Nu begyndte Constance at forvirres; især var det disse Øine, hun ikke kunde blive kvit. Hun prøvede at betragte hans Mund og Flippen og nedover; men saa vilde hun heller ikke slaa Øinene ned for ham, – det havde hun besluttet; det var jo en ærlig Sag –, bare et Spørgsmaal; og atter saa hun op og blev hængende, mens hun fortsatte:

«Det var det, at Mor vilde saa gjerne bede Præsten, om vi kunde faa laane nogle Borde og Bænker til Festen, – ja, for der skal være en Fest, – Præsten ved vist –?»

Han rørte sig ikke, bare saa hende stivt ind i Øinene, saa nu blev hun ganske forvirret, og Smilet blev saa stramt, somom det snarere kunde blive til Graad.

«Det var til denne Sankt Hans Fest – ude i Paradis; – vi skulde selv lade Bordene hente – sa Mor; – ja – Bænkene ogsaa – naturligvis –» Smilet blev skjævere og skjævere: «– vi skulde være saa forsigtige med dem, skulde jeg sige –» men nu gik hun ganske istaa og blev ildrød i Hovedet.

Et Par Secunder sad de saaledes, indtil Præsten begyndte at tale – haardt og stødvis:

«Jo – jeg kjender dig; – jeg kjender dig bedre end du selv tror; – det er du, som ligger med Thomas Randulf!» –

Constance gjorde et Sæt i Stolen og blev ganske bleg.

«Du gaar samme Vei som din Veninde, – jeg mener Emma Sørensen!»

Atter gik der et Ryk gennem Constance; dette var til og med sandt; der var vist noget iveien med hendes beste Veninde Emma Sørensen – noget græsseligt; – Emma havde betroet hende saa meget; – men at *han* viste det! I sin Forvirring blandede hun Skammen for Veninden sammen med Vreden over hans Beskyldning; men hun viste ikke, hvad hun skulde sige og maatte bare sidde og se og se paa ham, mens han vedblev:

«Kanhænde du er ikke endnu saa langt kommen – du, som den andre; men samme Veien bærer det – sent eller tidligt, – det er sikkert nok. Og ikke kan en undres, slig som du har gaaet fra Haand til Haand mellem de liderlige Herrerne paa Klubben; de har vel tidsnok fortalt dig, at Du er vakker, – og lært dig op –»

Det blev værre og værre det, han sagde. Constance hørte Ord, som hun bare havde hørt Guttene raabe paa Gaden, det flammede i hendes Kinder, men hun var som afmægtig, hun kunde hverken snakke eller reise sig.

«Men undres maa jeg,» fortsatte Præsten Kruse og bøiede sig fremover Bordet; «undresmaa jeg alligevel, at du, som Gud har givet saa klare blanke Øine – at du ikke kan se, – at Du ikke *vil* se Fordærvelsen, du gaar imøde. Har du da aldrig hørt noget om Jesus?»

Constance begyndte at skjælve, og hendes Øine, som sved af at stirre ind i hans, fyldtes af Taarer. Han talte og talte, mer og mer syntes hun, han nærmede sig, – sønderknust i sin Skam havde hun en Følelse, somom hun var nøgen for ham.

Da reiste Præsten sig og lod, somom han vilde gaa, men slap hende ikke med Øinene.

Hun reiste sig ogsaa og rakte Hændernemod ham; hendes Parasol faldt paa Gulvet, uden at hun sansede det.

Præsten trak sig langsomt et Par Skridttilbage mod Døren, og Constance fulgte, somom hun var bunden til hans Øine.

«Gaa ikke» – sagde hun hæst, – «gaa ikke!»

«Hvad vil du mig?»

«Gaa ikke, gaa ikke –» bad hun i Angst; «– hjælp mig!»

«Du vil ikke hjælpes.»

«Jo – jeg vil – jeg vil!»

«Nei, du vil ikke!» sagde han haardt.

«O Gud! – jo jeg vil – jeg vil –» og med et faldt hun lige ned for hans Fødder og hulkede. –

Den lille Telefonkanin havde nu sine lange Øren lige i Nøglehullet; han havde hørt en Kvindestemme; og disse Scener interesserede ham altid overmaade.

Præsten lod hende ligge der en Stund og græde; medens han selv strøg sig over Ansigtet og ligesom pustede ud.

Derpaa sagde han ganske rolig og lidt mindre haardt: «Reis dig op.»

Constance reiste sig strax og satte sig i Sofaen ved Væggen med Lommetørklædet for Ansigtet.

«Men – men – De maa ikke tro om mig –»

«Men hvor længe tror Du selv, du er sikker mod Fald? – har du da ikke selv følt –?»

«Jo! jo! –» raabte hun; «hjælp mig, hjælp mig, – jeg vil saa nødig blive – blive saadan.»

«Vil du da hjælpes?» – spurgte han alvorligt.

Hun tog Hænderne fra Ansigtet og saa bønligt op paa ham:

«Sig mig bare, hvad jeg skal gjøre.»

«Du ved, der er ikke mere end et eneste Navn under Himmelen, ved hvilket det bør osat vorde salige; du faar se, om du kan finde ham.»

«Men alene kan jeg ikke; – nogen maa føre mig; – De maa ikke slippe mig.»

«Her er en Andagt imorgen tidligt Klokken sex; kom og hør, om Ordet kan faa Magt i dig. Men nu maa De gaa; har De et Slør?»

Nei hun havde ikke noget Slør paa sin lyse Sommerhat; og hun saa ganske ulykkelig ud for det.

«Der ligger Deres Parasol.»

Hun tog den hurtigt op.

«Deres Haar er i Uorden,» sagde han koldt og pegte paa Speilet.

Hun adlød, hvad han sagde og blev lidt roligere, mens hun i Hast fik det store Haar fæstet og puttet op i Hatten.

«Saa faar jeg altsaa Lov til at komme igjen imorgen?» spurgte Constance ydmygt og saa paa ham.

Han stod ganske tæt ved hende, men sagde koldt Farvel uden at se hendes Haand, som hun vilde række ham, og uden at røre sig.

Constance sagde Tak og gik stille hjem med bøiet Hoved.

Præsten stod en Stund stille ved Vinduet og saa nedover Gaden efter hende, førend han laasede Døren til Venteværelset og begav sig til Spisestuen, for endelig at faa sin Mad.

– Den snedige Politibetjent Iversen havde ogsaa været tidligt oppe; thi han viste naturligvis, at Præsten Kruse var kommen hjem igaaraftes sent, flere Dage tidligere end han var ventet. Og han havde nok Lyst til at se, hvorledes Kaninerne tog sig ud idag.

Rigtig god Samvittighed havde han ikke; det var, somom han i sin store Snedighed allerede følte Ulykken nærme sig fra denne Fest, han selv havde bidraget til at sætte Fart i, og som tilslut havde revet ham med i sin Hvirvel.

Ingen kjendte bedre Præsten Kruse og hans Kaniner; og ingen vidste bedre end Politibetjent Iversen, hvor uhyre vidt deres Magt strakte sig. Men selv havde han – oprigtigt talt – en grundig Afsky for det hele Væsen.

Saa heldigt var han stillet, at han ikke – som saa mange andre havde været

nødt til atsvælge sin Afsky og krybe pent op til Præsten Kruses Venteværelse. Thi under Bankchefensmægtige Beskyttelse kunde han – naar han var lidt forsigtig – beholde baade sin Stilling i Politiet og de mange smaa Indtægter, som Christensen lod ham tilflyde i sin Egenskab af Byens Ordfører. Og Politimesteren, som spillede Kort hos Bankchefen hver Lørdag, lod altid Iversen være den første, hvor der var en Extrafortjeneste for Personalet.

Saaledes kunde Politibetjent Iversen leve sorgløst uden at behøve at bøie sig for nogen; thi han regnede ikke det, at han som forhenværende Kusk altid følte sig som etslags Tjener overfor Bankchefen og hans Familie. Fruen var saa snil mod Smaapigerne; hele Christensens Hus var som en Fæstning for Iversen, hvor han havde Tilflugt, mens saamange af hans Venner og Ligemænd, da Tiderne blev knappe, maatte gjøre sig baade til Hunde og Kaniner, for at faa et lidet Ben.

Alligevel havde han ikke saa svært god Samvittighed denne Morgenstund. I de sidste Dage var der faret en Hovmodets Djævel i den ellers saa forsigtige Iversen; dette at være i Festkommitte sammen med Bankchefen og alle de Store havde forvirret ham; og det kunde nok hænde, at han ikke havde været saa nøie med, hvad han havde sagt – baade om Kaninerne og til dem.

Dem, han traf paa Torvet, iagttog han derfor med sit allersnedigste Politiblik, og han følte sig ingenlunde rolig. De var blide – saa ualmindeligt blide og spøgefulde. Peder Pedersen talte saa ubekymret om det velsignede Sommerveir og var saa umulig til at faa et Ord ud af om Festen, at det begyndte at gyse i Politibetjent Iversen.

Det kunde han jo godt beregne, at Præsten Kruse ikke vilde lige denne Fest med Dansog Munterhed, især da den var sat igang uden ham – altsaa af Modstandere. HeleByen reist uden ham – det var ikke hændt i aarevis. Og en Ting til: en saadan Fest for alle satte Penge i Omløb, de mange smaa Udlæg fra de enkelte blev til en stor Sum; og Iversen behøvede ikke at tænke langt, før den Ting var ham klar, at aldrig vilde Præsten Kruse godvilligt lade en saadan Sum gaa sin Kasse forbi.

I sin Uro tyede Iversen til sin Kollega i Kommitteen – Hattemager Sørensen. Menher havde Hovmodsdjævelen allerede fuldbyrdet sit Værk. Efterat han havde drukket half and half med Amtmanden, var Hattemageren ikke længer til at styre.

I to Dage havde han kavet, forat faa sammenkaldt en extraordinær Generalforsamling i Haandværkerforeningen, hvor han var Formand. Han vilde have alle Fanerne og Sangforeningen ud til Festen, – det havde han udtrykkeligt givet Amtmanden sit Ord paa.

Og da Iversen begyndte at mumle om Kaninerne, bad Hattemageren ham i al Venskabelighed reise Fanden ivold: jeg og Amtmanden og Amtmanden og jeg – der var ikke andre Ord i hans Mund.

Iversen maatte gaa videre med sine Bekymringer. I Forretningen hos Smaapigerne kunde han ikke mærke noget; der var travelt og livligt som i alle de sidste Dage.

Alligevel fik han ikke Ro; og da han om Eftermiddagen saa, at Bankchefen kom alene ind til Byen fra Landstedet, tog han Mod til sig og gik ind i Huset.

«Det var godt, du kom – Iversen!» sagde Bankchefen, som stod i Skjortearmer inde i Salen, hvor Vinduerne vare hvidtede; –«Fruen vil have de to Malerier ud paa Landet iaar; du faar hjælpe mig – du, som er vant til det.»

Mens Iversen nu flyttede Kjøkkentrappen, steg op og løftede Malerierne forsigtigt ned, nærmede han sig snedigt til Sagen, idet han gjenkaldte i Erindringen de Dage, da han var Kusk og Tjener i Huset, og Christensen fulgte godmodigt med, mens han hjalp til og støttede paa Trappen.

«Ja – Ingen ved, hvad Bankchefen har været for mig og mine,» sagde Iversen.

«En god og tro Tjener som du – Iversen! kan altid stole paa mig.»

«Og saadan som Fruen har været mod Smaapigerne!»

«Ja – vi slipper ikke vore Folk – vi.»

«Det siger jeg,» sagde Iversen og flyttede hen til det næste Billede; «Folk i vor Stand klarer det ikke i Tider som disse uden god Støtte.»

«Det er haarde Tider – haarde Tider.»

«Det er aldeles umulige Tider, for den, som ikke vil følge Præsten Kruse i tykt og tyndt,» svarede Iversen med Overbevisning.

«Er han saa mægtig?» – spurgte Christensen med et usikkert Smil.

«Aa! – tror kanske Bankchefen, jeg havdevaaget mig med paa denne Festen uden Deres –»

«Men Præsten Kruse er jo paa en Maade med.»

«Mon det kan være muligt?» – sagde Iversen og stansede midt i Trappen.

«Ialfald ved jeg, han stiller Borde og Bænke til vor Disposition.»

«Nei kan det være muligt?» gjentog Iversen; – «det har jeg slet ikke hørt.»

«Og desuden,» sagde Christensen; – «saa stod der jo iforgaars i Sandhedsvidnet –»

«Ja den, som vilde tro paa Sandhedsvidnet!» raabte Iversen spodsk; «og forresten saa ved jo hele Byen, at naar Præsten er ude og reiser, saa skriver Kandidat Løvdahl omtrent, hvad han vil; men bagefter maa han pent tage det meste i sig igjen.»

«Aa! –» sagde Bankchefen lidt utaalmodig; denne Tvivl ligte han igunden slet ikke. Men Iversen forstod og gik ikke videre. Nu havde han faaet Christensens gjentagne Forsikring, at intet ondt skulde vederfares ham og hans Smaapiger, saa fik de store Herrer se at enes saa godt de kunde.

Da han derfor havde sat Malerierne paa Kjøkkenbænken, hvor Kusken skulde hente dem, tog han ærbødigt Afsked. Men Bankchefen raabte efter ham:

«Du Iversen! – du kunde gjerne forhøre dig om, hvorledes det hænger sammen med de Borde og Bænke?»

«Det skal snart være gjort, – Hr. Bankchef!» svarede Iversen og gik til sine Forretninger. –

– Om Aftenen sad Ivar Ellingsen oppe i Klubben og fortalte, hvad han vilde finde paa, forat more Ungdommen; det var især denne Del af Festen, han havde forelsket sig i. Blandt andet lod han sine Folk arbeide massevis af smaa Kræmmerhuse med en klisset Klat Korinther og totre halve Sukkerkugler i, – det skulde være til at holde de værste Ungerne glade med. Og man kunde se paa hans Glæde, at han endnu mindedes, hvorledes saadanne Delikatesser smagte i saadanne Munde.

«Det var da besynderligt,» raabte Kandidat Holck, som sad ved Avisbordet; «nu har her hver Aften staaet en eller anden Notitsom Festen i alle Byens tre Stokfiske; men iaften er der ikke et Ord i nogen af dem – se her!» – og han holdt Aviserne frem.

De andre agtede ikke stort paa det; kun Randulf, som sad og saa paa Gaden, vendtesig og sagde langtrukket: «Saa?»

«Ikke et Ord!» – forsikrede Holck. –

VII.

Den næste Morgen gik Tjenestepigerne i de fleste Huse i Byen forgrædte omkring og gjorde alt paatvers og slap alting i Gulvet. De var halvt sansesløse og tog med et sløvt Smil imod Skjænd og onde Ord.

Thi de kom fra Præsten Kruses Morgenandagt, og sligt havde de aldrig oplevet. Alle Husmødrenes bitre Ord var som en lind Musik mod det Tordenveir, de kom fra. De kunde bare ikke begribe, hvorledes der endnu kunde findes Mennesker saa forblindede i sin Syndesikkerhed, at de kunde tænke paa Glæde eller Vellyst, naar Guds Vrede var saa luende nær som i disse Dage.

Datter til Madame Blomgreen paa Klubben havde været der for første Gang. Der var nok noget rent galt iveien med hende.

For midt under Prækenen var hun faldt ned af Bænken og havde begyndt at skringe.

Det var vist helst en ond Aand, som havde været i hende – mente de fleste; thi da Præsten havde talt nogle strænge Ord, vardet, som han fo'r ud, og hun blev stille.

Hele Dagen efter det første Møde med Præsten havde Constance gaaet i en halvDøs; og Moderen havde givet hende Portvin et Par Gange, forat stive hende op. At derikke blev Tale om at faa laane noget af Præsten – det var ikke mer end hun havdeventet. Derimod blev Madame Blomgreen lidt bekymret ved at se Constance, og hun forbød hende uden videre at gaa til Præsten mere; Constance lod, somom hun samtykkede.

Men tidligt næste Morgen havde hun listet sig ud af Huset og kom som en af deførste til Morgenandagten. Fra han begyndte, havde hun fæstet sine brændende Øine paaham og indsuget hvert Ord, han talte.

Men det blev hende for stærkt. Han overvældede hende med al hendes Synd og Elendighed, som han viste Besked om, saa hun begyndte at hulke høit og maatte klamre sig til den Pige, som sad ved Siden.

De tog sig af hende – de andre. Sligt hændte en sjelden Gang med nye; men det gjentog sig ikke, fordi Præsten taalte ikke noget, som kunde kaldes Hysteri.

De maatte gjerne græde, men stille; og Salmerne skuldede synge freidigt med høie Stemmer.

Constance var ogsaa bleven roligere, da han henvendte nogle Ord til hende. Men da hun kom hjem og Madame Blomgreen vilde skjænde, svarede hun bare: «Aa ti – ti – Mor! du ved ikke selv, hvad du siger!» – oghun styrtede ovenpaa og laaste sig inde paa sit Værelse.

Der laa hun paa Sengen eller gik op og ned og arbejdede med sin indre Uro. Hun kjendte sig som en, der har levet i den Tro at være frisk og sund, indtil Doktoren pludseligt havde forklaret hende, at hun var fuld af den værste og vederstyggeligste Sygdom. Hvor ganske anderledes saa hun ikke nu sig selv og sit Liv i det sidste!

Emma Sørensen havde fortalt hende saa meget, om hvor godt det var at holde af nogen, og at det slet ikke var saa farligt. Selv havde hun mærket, hvorledes hendes Skjønhed forvirrede Mandfolkene og gjorde dem saa latterlige, at hun bare maatte le. Alene Randulf holdt sig rolig; og hun var begyndt at ærgre sig og undre sig: om han da slet ikke saa, hvor smuk hun var?

Nu blev hun blussende rød ved Tanken om, at her – foran dette lille Speil havde hun klædt sig af og betragtet sig selv, hvor rund og hvid hun var. O! – det var sandt – det var sandt hvert Ord, Præsten havde talt! Synd og Kjødets Lyst var det altsammen; Ungdom og Skjønhed og hendes varme Blod var Djævelens Fristelser, og ham havde hun fulgt iblinde, mens Jesus – hendes Brudgom stod ved Veien og rakte Haanden efter hende!

Et Ord var der, som kom igjen og som hun i sin Skam syntes det var saa godt at gjentage: Du, hvem Gud har givet saa store, blanke Øine; – det havde Præsten sagt; det gjorde hende saa blød at tænke paa dette, at han havde sagt dette; men Skammen brændte hende dobbelt, naar hun saa mindedes, hvorledes hun havde været lige til igaar. –

– Før han gik i Banken, kom Thomas Randulf ind i Klubben, for at tale med Constance. Hun havde nemlig ikke været ude af hans Tanker i de to siste Dage og Nætter.

Han havde næsten faaet Bugt med den lille Djævel, som byggede dybt i hans Bryst, forsaavidt som han – rent ud sagt – var begyndt at tænke paa, om det ikke til Slutning var baade klogest og rettest at gifte sig med Constance Blomgreen.

Der behøvede isandhed Ingen at fortælle ham, hvor latterlig han var, – hele den Lexe kunde han. Men for det første var det Thomas Randulfs Mening, at den Forelskede er bestandigt latterlig – mer og mindre, og for det andet var han sig fuldt bevist, at det betænkeligste ved Partiet var for hende.

Hvad hans Venner og Ligesindede kunde ville holde ham tilbage med, – det var ikke andet end Snak. Ensomheden og Friheden havde han nok af; og hvis den unge Pige vilde tage ham, som han var, saa var det hun, som nøie maatte betænke sig først. Det vilde han ogsaa bede hende om, – hvis hun nu idetheletaget holdt lidt af ham, som han haabede.

Hans Hovedargument var dette: at Constance var saaledes beskaffen og saaledes stillet i Livet, at det letteligen kunde gaa hende saa meget – meget værre. Dette vilde han først forklare Madamen.

Men han kom ubeleiligt. Madame Blomgreen var i Nattrøie og sort Morins Skjørt med en Kniv i Haanden – ifærd med at smage paa Smør i Kjøkkenet. Hun viste ham alt det Smør, hun holdt paa at købe tiliovermorgen, og det faldt hende minst af alt i Verden ind at anskue Hr. Randulf som Frier; først da han nævnte Constance, trak hun ham tilside og sagde:

«Aa – kjære Hr. Randulf! – gaa op til hende; – hun har været hos denne – jeg havde Gud forlade mig nær sagt: denne forbandede Præsten Kruse; han har rent skræmt Livet af hende. De ved, jeg vilde ikke bede nogen anden; men De har altid været som en Far for Constance.»

«Hm!» – svarede Randulf og gik ovenpaa. Som mangeaarig Direktør var han kjendt i Huset, men han havde aldrig været paa hendes Værelse. Randulf bankede.

«Hvem er det?»

«Det er mig. Constance! – Randulf; – kan jeg faa tale med Dem?»

Han hørte, hvorledes hun kastede sig mod Døren og trykkede paa, mens hun raabte, at han skulde gaa – bare *gaa!*

«Naa-naa – Constance!» sagde Randulf lidt forarget; «jeg tænker s'gu ikke paa at komme ind, hvis De ikke vil. Er De ikke klædt?»

«Gaa – bare gaa!» raabte hun indenfor, og fremdeles hørte han, hvorledes hun trykkede paa Døren og holdt i Dørklinken.

«Nonsens!» mumlede Randulf; «hør Constance! kommer De ned i Stuen? –

jeg vildegjerne tale et Par Ord Dem, før jeg gaar i Banken.»

«Nei – nei!» – raabte hun; «jeg vil aldrig tale med Dem; – lad mig være i Fred!»

Det var som Pokker – tænkte Randulf, da han gik ned igjen; slig var hun ikke før; og han begyndte at tænke over, hvad Madame Blomgreen havde sagt; han viste Præsten Kruse havde stor Magt over Kvinderne, – men Constance! –

– Kaninernes Færd foruroligede Iversen endnu mere idag end igaar; og da han forsigtigt spurgte Simon Taskeland, som han traf paa Gaden, om disse Borde og Bænke, fikhan intet andet Svar, end at Simon aabnede sin store Mund og viste nogle spredte grønneTænder, medens han lo paa en uhyggelig Maade.

Dette Budskab maatte Iversen bringe til Bankchefen, som tog sig i sin bløde Næse og henfaldt i Betragtninger. Alt længe havde han veiret noget ondt fra den Kant. Sent eller tidligt maatte der blive et Sammenstød mellem ham og Præsten, kanske en Deling af Magten. Det havde været hans Haab, atnoget skulde tilstøde denne tykke Morten Kruse – et Uheld, eller et Feiltrin, at noget skulde komme op om ham – enten med Penge eller med Fruentimmer. Men han var bare gaaet høiere og høiere tilveirs; mens Bankchefen havde seet Tegn paa sin egen Nedgang.

Kaninerne var begyndt at forberede hans Indtrædelse i Politiken; og der var ingen Tvivl om, at ved næste Valg vilde han være med. Bankchefen var gammel Repræsentant for Byen; og skjønt han var paa den anden Side i politisk Henseende, havde hans store Indflydelse – selv mellem Kruses Tilhængere hidtil sikret ham den ene af Byens to Pladse i Thinget.

Denne Gang var der imidlertid ingen saadan Mulighed; han maatte enten prøve uden Præsten eller med ham. Bankchefen havde tænkt sig en Sammenkomst ved fælles Venner udpaa Høsten; men nu kom denne fordømte Fest, som han var narret med paa – det skulde han ikke glemme Thomas Randulf! – her kunde ikke ventes; og saa bestemte han sig til at gaa op til Præsten Kruse.

Det var haardt for Bankchef rettet fra: Banchef Christensen. Naar han havde tænkt sig den Mulighed, at Magten en Gang skulde deles, havde det altid været ved hans eget brede Kontorbord, at han havde forestillet sig Delingen. Nu maatte han tage Plads paa den Stol midt foran Præsten, hvor saa mange arme Syndere – ja, hvor

snart den halve By havde siddet en Ydmygelsens Stund.

Men Præsten Kruse gjorde ham det let. Han talte spøgende om det usædvanlige Besøg i hans beskedne Kontor og spurgte, om der var noget, han kunde tjene Bankchefen med, – han vilde saa gjerne.

«Ja – Hr. Pastor! – jeg skulde jo ville tale om mange Ting med Dem. Egentlig er det galt, at vi to ikke arbejder mere i Fællesskab.»

«Jeg kjender Bankchef Christensen som en oprigtig Kristen – ikke sandt?»

«Ialfald som en oprigtig kristelig interesseret – tør jeg nok sige,» svarede Bankchefen med sin fuldeste Borgerrøst.

«For mig,» sagde Præsten aabent; «for mig er der Intet, som skiller Mand fra Manduden dette ene: Troende eller Vantro. Ligesaa umuligt som det er mig at arbeide sammenmed Kristi Fiender, ligesaa parat er jeg til at række en Medbroder i Troen min Haand.»

«Det gjør Dem megen Ære – Hr. Pastor! – hvad De der siger. Men De ved selv, Livet er rigt paa Modsætninger, – især det politiske Liv –»

«Aa i Politiken!» raabte Præsten og lo kort; «hvis jeg vil gaa ind i Politiken, er jeg ikke ræd for at tage mit Princip med mig, – *der* som overalt er det første Spørgsmaal for mig: Kristen? eller Vantro?»

«Men vil det ikke alligevel –? – mellem to Personer, hvis politiske Anskuelser er saaforskjellige som for Exempel Deres og mine –»

«Kjære Hr. Bankchef Christensen,» sagde Præsten og lagde sig paa Armene fremover Bordet; «hvad er det vigtigste: enten at den eller den Lov eller Reform gennemføres, eller at Folkets dyrebareste Klenodie beskyttes? – Folkets nedarvede Barnetro, som Vantroen nu søger at snigmyrde? Kan vel vi som Kristne et Øieblik være i Tvivl om Svaret?»

«Nei visselig ikke! – jeg indrømmer, der er et høiere Samarbeide –»

«Netop» – afbrød Præsten Kruse; «hvis De ikke var kommen til mig, saa var jeg kommen til Dem før Valgene; – vi maa staa sammen.»

«Det er mig en stor Glæde at høre,» begyndte Bankchefen, mens han tænkte i sit stille Sind: det gik Skam glat! – og han talte nogle bevægede Ord om Borgerpligt og Barnetro.

«Naar man er enig i Hovedsagen,» fortsatte Præsten; «vil der ikke saa let

opstaa Misforstaaelser i de smaa Ting. Her har for Exempel været Tale om en Fest –»

«De ved, hvorledes det gaar – Hr. Pastor! man blir saa længe overhængt med Bønner og Anmodninger, – ja denne Gang blev jeg nu ligefrem narret. Imidlertid! – deter jo endnu ikke for sent!»

«Det er saa løie med mig,» vedblev Præsten smilende, «jeg skulde nu aldrig kunnearbeide daglig sammen med en Person som Thomas Randulf.»

«Han er mig hellerikke nogen sympathetisk Person.»

«Nei – dersom De nogensinde skulde ville tænke paa en Kasserer i Deres Bank, som forener Dygtighed med et sandt kristeligt Sindelag, saa har jeg en at anbefale.»

Det vilde være ham en Fornøielse – forsikrede Bankchefen.

«De kjender Peder Pedersen? – han har været Kjøbmand – lidt uheldig; altfor godtroende til at passe sine egne Interesser: men ypperligt skikket til en Kassererpost.»

Jo – han kjendte Peder Pedersen, og han gøs for en slig Kasserer. Men Bankchefen ræsonnerede som saa: selve Forretningen var gaaet saa glat, at det var rimeligt, om der kom nogle smaa Omkostninger til; desudenvar han gal paa Randulf.

«Der er virkelig saa mange gudfrygtigeSmaafolk,» fortsatte Præsten; «som man saa lidet tager Hensyn til – baade i Kommune og i Stat. De – som Byens Ordfører kunde gjøre meget godt, hvis De ikke lod alt tilflyde en Enkelt; – ja De ved kanske ikke – Hr. Bankchef! at Politibetjent Iversen er en fuldstændig Fritænker?»

«Han har været min Kusk – som Pastoren kanske ved? – men det er fuldkommen sandt: det er ikke ret, at alt tilfalder en Enkelt, –»

«Aa – det er ikke det vigtigste for mig,» afbrød Præsten tørt; «men lige ned til de minste Hensyn gennemfører jeg mit Princip; og det samme forlanger jeg af alle, som vil arbeide sammen med mig: overalt kun at hjælpe og anvende saadanne, som bekjende Kristus. Jeg kjøber ikke for to Skilling i Tobak hos en Vantro; og min Kone tager alt, hvad hun behøver, hos Madame Eriksen, somer en gudfrygtig Kone.»

Bankchefen generede sig næsten paa den andens Vegne. Vel var han ikke

selvmeget fin paa det; men det syntes ham dog altfor stridt, at ogsaa Iversens Smaapiger hørte med til Omkostningerne. Alligevel maatte han paa en Maade beundre; det var kun altfor sandt: den, som vilde samle grundig Magt, maatte ikke forsømme – end ikke den mindste Smaating.

Da han derfor skjønnte, at det virkelig var Meningen, sagde han ganske alvorligt:

«Jeg tror ogsaa, min Kone er temmeligt misfornøiet med Frøknerne Iversen; hun vil vist gjerne gjøre en Forandring.»

Men samtidig reiste han sig, forat gaa; nu kunde det være nok.

Præsten blev derimod roligt siddende; han var øjensynligt ikke færdig.

«Det var kanske best, om Deres Avis – undskyld, jeg siger Deres Avis», han lo lidt, «om den bragte en Notits jo før jo heller, at De ikke har noget at bestille med denne Sankt Hans Fest?»

«Naturligvis! – det er min Mening at gaa lige til Redaktionen, saa kan det komme allerede iaften.»

«Og hvis De saa vilde lade indflyde nogle Ord tilbeste for vor Fest –?»

«Holder Pastoren ogsaa Fest?»

«Dagen efter – selve Sankt Hans Dag har vi en liden festlig Sammenkomst til Indtægt for vore stakkels Blinde; vi trænger – som De kan vide – til Bidrag –»

«Det skal være mig en Fornøielse – efter Evne –» Bankchefen rakte Haanden til Farvel.

«Og jeg synes, De skulde komme selv til den Fest – Christensen! det vilde gjøre mange godt at se os sammen.»

«Tak, det vil jeg saa gjerne – Hr. Pastor! godmorgen – godmorgen!»

Men i Døren raabte Præsten efter ham: «De maa tage Deres Damer med til Festen! – Christensen!»

Bankchefen svarede ja og Tak, men skyndte sig afsted, forat ikke Omkostningerne skulde løbe endnu høiere op. –

Om Aftenen stod der saa i Byens Høireblad: «Det beroede – som vi nok kundetænke os – paa en Feiltagelse, naar Rygtet har villet vide, at der fra vore høieste kommunale Autoriteter agtedes foretaget noget ianledning den meget omtalte Festtilstelning i Paradis Sankt Hans Aften. Det var ligeledes ved en

Feiltagelse, som allerede er rettet, at Kommunens Flag og Flagstænger var udlaant til denne saakaldte Folkefest».

Og paa næste Side: «Vi henlede Opmærksomheden paa en festlig Sammenkomst i Pastor Kruses Bedehus Sankt Hans Dag, hvor der vil blive Anledning til at yde Bidrag til den for vor By og Omegn saa velsignelsesrige Blindestiftelse.»

«Sandhedsvidnet» havde fremdeles ikke et Ord om Folkefesten. –

VIII.

Der herskede en uhyggelig Spænding inde hos Frøknerne Iversen om Formiddagen den 22de Juni. De havde faaet flere Bud, som skulde hilse og sige – Tak, man kom nokikke til at faa Brug for det, man havde bestilt til imorgen. En Dame havde allerede været der og forlangt, at de skulde tage igjen en kostbar Hat; fordi hun havde forandret Bestemmelse: hun kom ikke til at gaa i den Fest.

De smaa runde Damer begyndte at se paa hinanden; og Fru Christensen, som ellers var saa sikker Klokken tolv, viste sig ikke hele Dagen. –

– Thomas Randulf sad i Banken – færdig til at tage imod Christensen og spørge ham, hvad Meningen var med den Artikel i Avisen. I den lille halve Time, før Forretningen begyndte, greb han Anledningen, da Bankchefen kom, forat læse Morgenens Post og gennemse Vexelbogen for Dagen.

Christensen saa op og lod overrasket; skjønt han ventede – vel forberedt:

«Hvad jeg mener med en Artikel i Avisen? – det er nok helst mig, som maa spørge Dem – Hr. Kasserer! hvad De mener med –»

«Vi er alene – Hr. Bankchef!» svarede Randulf rolig; «De ved selv, at det var Dem, der ligefrem tvang dem ind i denne Festkommitte, som de nu synes at ville lade i Stikken to Dage før Festen.»

«Men De husker kanskje ikke – min gode Hr. Kasserer! at det var Dem, der ved aabenbar urigtige Angivelser foranledigede mig til at formode en Respektabilitet ved denne Tilstelning, som den aldeles ikke har? De stod der og fortalte mig, at Præsten Kruse var med, at han endogsaa udlaante til Festen –»

«Der var en Plan om at laane Borde og Bænke; men jeg har siden hørt, at det blev ikke til noget.»

«De sagde, Sagen var afgjort.»

«Jeg kan ikke tro, mine Ord faldt saaledes,» sagde Randulf, men saa usikkert, at Bankchefen saa, at han krympede sig lidt.

«Men iethvertfald,» fortsatte Randulf, som blev sint; «finder jeg det temmeligt ynkeligt af en Mand som Bankchef Christensen, at svigte Ord og Aftale, fordi om en Præst –»

«Jeg skal bede Dem veje Deres Ord –»

Her blev de afbrudt; de andre Funktionærer kom, og Dagen begyndte; Randulf rød som en Hane bag sit Gitter og Bankchefen bøiet over Pulten gnidende sin Næse.

Men før han gik, tog han Kassereren ind i Direktionsværelset. Randulf var klar til Batalje og vel oplagt; men Chefen narrede ham.

«Jeg ser blandt de Vexelobligationer, som skulde været ordnede i forrige Uge, et Papir fra Deres Ven Kandidat Holck, – endosseret af den unge I. C. Garman og af Dem –»

«Ja –» svarede Randulf skuffet; «jeg skal sige til Holck, at han maa ordne det imorgen.»

«Men uden Deres Navn, – er De snil. De ved, vi vil ikke have vore Folks Navne paa Papirerne.»

«Men jeg spurgte jo i sin Tid Hr. Bankchefen –»

«Og forresten,» fortsatte Christensen roligt, idet han gik; «saa liger vi ikke at have slige Papirer gaaende; det var best, om Deres Ven vilde indfri hele Beløbet imorgen.»

Randulf stod igjen – saa sint, at han skalv; men der var ikke noget at gjøre. Chefen havde Magten; og Kassereren maatte tilbage til sit Gitter, hvor de ventede ham. –

Til Kommittemødet paa Klubben Klokken sex mødte Garman, Randulf og Holck. Kandidaten fortalte om Amtmanden, hvor opskjørtet han var bleven, da Christensen gjorde Svenske af sig; og at han ikke havde givet Fred, før de fik sendt til Avisen en Berigtigelse: at Amtmanden ingenglunde var med blandt de oprindelige Indbydere til denne Fest, – dette «oprindelige» havde Amtmanden især klynget sig til.

Holck og Garman lo; men Randulf sad ganske taus ved Vinduet.

«Har du ogsaa tabt Modet?» raabte Holck til ham.

«Aa nei, det just ikke; men glat gaar det jo ikke længer. Jeg har ogsaa en liden Ubehagelighed til dig – Holck! – du husker din Vexelobligation?»

«Ja du siger noget! den er vist høist nødlidende?»

«Den maa ordnes imorgen; men du kan ikke længer faa mit Navn.»

Han maatte nu fortælle, og de blev alle rasende paa Bankchefen, – især fordi hanhavde forlangt, at Papiret skulde indfries med en Gang. Det kunde der nu slet ikke være Tale om.

Det var 1200 Kroner, som Holck havde laant kort efter han kom til Byen, fordi hans Venner fandt, at Værtindens Møbler i hans Værelser var saa stygge; og det var saa let at faa et Laan. Det var nu sandt nok, og det havde været meget behagelige Penge at have; men nu var det jo længe siden.

Mens de talte om dette, kom Ivar Ellingsen; han var ganske rød i Hovedet og spurgte dem, om de havde hørt, hvorledes det var gaaet i Haandværkerforeningens Generalforsamling? Nei – det havde de ikke.

Jo – Hattemager Sørensen var kastet som Formand.

«Der før en til!» sagde Randulf.

Og ikke nok med det; men Kaninerne havde benyttet sig af Stemningen til at vælge hel ny Bestyrelse – ganske imod Loven; og samtidig gik det Rygte i Mødet – og nu i hele Byen, at der var noget iveien med Hattemagerens Datter.

«Emma Sørensen!» – raabte Christian Fredrik. De unge Herrer kjendte hende godt, fordi hun var Veninde af Constance Blomgreen, og de to var de smukkeste Piger i Byen. De begyndte derfor ivrigt at spørge.

Men Ivar Ellingsen viste ikke mer, end at det var galt fat med hende – de sagde meden gift Mand; ham interesserede det meget mere, at de skjændige Kaniner, som hidtil aldrig havde faaet Magten i Haandværkerforeningen, nu havde bemægtiget sig hele Bestyrelsen til siste Plads ved en Overrumpling – lige mod Lovens klare Ord.

«Saa ser vi nok ikke mer til Hattemageren, –» mente Randulf.

«Han skal være ganske nedtrykket – især for dette med Datteren.»

«Og Iversen? Ved De noget om ham?»

«Jeg har seet ham et Par Gange paa Gaden; men ikke før faar han Øie paa mig, før han smetter om Hjørnet som en – en –»

– «som en Kanin,» sagde Randulf.

«Ja, saa er Festkommitteen samlet,» raabte Garman; «for Præsten Doppe er jeg ræd fik nok af Cigaren.»

De prøvede at le; men der sneg sig alligevel en ubehagelig Kulde over dem; de syntes, de var svært faa nu; selv Holck havde faaet et Stød af den Vexelobligation.

Men Ivar Ellingsen han svor og slog sig paa Laaret: de skulde bare ikke give sig! – de skulde vise baade Præster og Storkarer! – bare holde ud, saa var alle med!

Dermed tog han frem sin rummelige Brevtaske og viste dem Prøvetryk af de Plakater og Programmer, som skulde opslaaes og fordeles imorgen.

Saa kom de i bedre Humør, og hver gjorde Regnskab for sit, hvad han havde udrettet. Christian Fredrik forsikrede, at Fyrværkeriet skulde være paa Pletten; det vilde blive glimrende; og efterhaanden blev de ganske varme igjen ved Tanken om at sætte dette igjennem trods de andre.

Men det bankede, og Madame Blomgreen kom ind. Hendes Underlæbe stod stygt frem, og der gik Trækninger i alle de smaa rynkede Poser omkring i hendes Ansigt, som vare blevne tilbage fra de Tider, da hun havde været glinsende og fed.

Madamen tog Plads ved Bordet under en uhyggelig Taushed og saa fra den ene til den anden:

«Ja mine Herrer ved vel, at det ser daarligt ud med denne Folkefest?»

«Aa Madame Blomgreen! – det gaar nok!» raabte Garman lystigt.

«Jeg er en fattig Enke,» fortsatte hun uden at forandre en Mine.

«De skal ikke være ræd – Madam!»

«De kan selv komme ned i Køkkenet – mine Herrer! – og se, hvad Indkjøb der er gjort.»

«Jeg har jo sagt Dem – Madame Blomgreen! at De skal Ingenting resikere,» sagde Randulf.

«Og Constance –» begyndte Madamen; men Stemmen svigtede og de klare Taarer piblede frem af de smaa posede Øine.

«Nei – men kjære Madame Blomgreen! – kjære Madame!» – raabte de alle og klappede hende og trøstede; og Ivar Ellingsen viste ikke bedre Raad end at rekvirere Champagne.

Det hjalp jo altid noget; og da de havde drukket med Madamen og sendt hende bort nogenlunde beroliget, fortsatte de med at opmuntre hinanden og drikke Skaaler for Morgendagen.

«End Aviserne? – hvad mon de siger ikveld?»

Garman hentede dem alle tre inde i Avisværelset.

«Her er Amtmanden!» raabte Holck og læste høit: «Vi ville udtrykkelig gjøre opmærksom paa, at det ikke medfører Sandhed, naar det har været fortalt, at vor høieste administrative Embedsmand har været Medlem af den oprindelige Kommitte for Festen i Paradis. Det er os bekjendt, at nogen Medvirken fra de høiere Autoriteter vil ikke finde Sted.»

Og hver Avis bragte iaften mer eller mindre Ondskab imod Festen. De havde nu alle vendt helt om – som Droskeheste, der er komne ind i gal Gade; og idet de nu travede den modsatte Vei, slog de freidigt op med Halen – vante til at kjøre efter Ordre.

Randulf havde faaet «Sandhedsvidnet», som han syntes at fordybe sig i, indtil de andre bad, at han skulde læse høit.

«Intet kan være modbydeligere,» saaledes læste han, «end naar vantro og letfærdige Mennesker, forat tilfredsstillе sine lavtliggende Tilbøieligheder, tager Folkets Navn forfængeligt og søger at dække sine urene Hensigter under et falskt Skin af Folkelighed. Noget i den Retning har været forsøgt i vor By i de siste Dage; idet man fra visse Hold har prøvet at samle Interesse for en saakaldt Folkefest, der – karakteristisk nok! – agtes afholdt i det berygtede Sted Paradis. Vi ville idag forskaane de Herrer for Skammen ved at navngive dem» –

«Guds Død!» raabte Ivar Ellingsen; «hvem har skrevet det?»

«Det er naturligvis Bagstræveren selv,» mente Holck.

«Nei,» sagde Randulf skarpt; «her staar Mærke under: A. K. L. – det er Abraham Knorr Løvdahl.»

«Nei – nei! – umuligt!» – raabte de andre. Vel var han kommen sørgeligt langt ned; men det var dog umuligt! – Randulf kastede «Sandhedsvidnet» paa Bordet, – der stod jo hans Mærke tydeligt – A. K. L., – der kunde ikke være Tvivl.

Baade Holck og Garman stod ganske maalløse; men Ivar Ellingsen svor paa, at han skulde skamslaa Løvdahl eller trække ham for Retten eller – han viste i sin Iver ikke, hvad han vilde gjøre; men det skulde dog blive vitterligt for al Verden – mente han, at hans Mening med Festen den var at fornøie de Smaa i al Uskyldighed – i al Uskyldighed – gjentog han, medens Festkommitteen brød op, og hver lovede – lidt modfaldne i Stemmen – at møde næste Dag og føre Festen igjennem trods Morten Kruse og hele hans Kanningaard.

Men paa Veien hjem fra Klubben mødte Ivar Ellingsen tilfældigvis Peder Pedersen.

Hvem har skrevet det om Festen i Sandhedsvidnet?» spurgte Ivar barsk.

«Hvad mener du for en Fest?»

«Vor Fest – naturligvis.»

«Det ved jeg ingenting om; – det har jeg ikke noget med,» svarede Peder Pedersen sagtmødig; «Præsten har sendt mig ud, forat samle ind til vor Fest, – en Fest for de Blinde; – jeg ved ikke, om du har hørt om den? – Ivar Ellingsen!»

«Jo Tak!» – brummede han og gik videre; Peder Pedersen blev ved at gaa ved Siden.

«Han mente det – Præsten, at jeg skulde specielt henvende mig til dig – Ivar!»

«Saa! mente han det, – den – den –»

«Han sa til mig: gaa du, som kjender ham – Peder! Ivar Ellingsen er kanske ikke netop aandeligen vakt *endnu*; men han er da en retsindig og fornuftig Mand; han kan da ikke ville ødelægge sig med Vilje.»

«Vil jeg ødelægge mig – tror han?» spurgte Ivar og lo haansk.

«Tror du kanske, Ellingsen & Larsen kan staa imod hele Byen?»

«Vi staar ikke mod nogen – vi; Peder!»

«Jo nu staar du ganske alene – sammen med aabenbare Vantro og Kristusfiender,» sagde Peder Pedersen.

«Mener du for denne Festen?» spurgte Ellingsen lidt lavere.

«Tror du, der kommer noget godt ud af at holde til med de værste Herrerne paa Klubben?»

«Aa de er ikke saa farlige.»

«Men du kan da selv vide – Ivar Ellingsen! – at ingen skikkelige Piger vil komme ind i din Krambod efter dette? – det kan du vel forstaa?»

Paa dette svarede ikke Ivar Ellingsen; men han følte en Kulde nedover Ryggen. Han mindedes Tjenestepigernes Tog, hvor let og lunefuldt det kunde bøie fra Krambod til Krambod for mindre end dette; og da de netop var ved hans Dør, bad han Peder Pedersen gaa indom.

Klokken var ni, Butikken lukket. Ellingsen tænte et Gasblus i Kontoret, hvorfra Lyset faldt paa alle de Pakker, som stod opstillet paa Disken ude i Butikken; Ellingsen trak Døren til.

«Det var det, Præsten sa flere Gange idag,» blev Peder Pedersen ved; «Ellingsen & Larsen har jo altid sendt os – til alle Høitider.»

«Det har vi rigtignok!»

«Hvad kan han nu mene – sa Præsten – med at slaa Lag med de værste Udhalerne i Byen – han – en gift Mand!»

«Aa! det er ikke for det!» – sagde Ellingsen sint og rød i Hovedet; «det ved I godt!»

«Men hvad vil du da mellem de Vantro? – nu er baade Amtmanden og Christensen og Kapellanen og Sørensen og Iversen – alle har de skyndt sig –»

«Iversen ogsaa?»

«Kjender du ikke Iversen saapas, at du ved, han maa følge Bankchefen?» spurgte Peder Pedersen smilende.

«Ja, men jeg for min Del, jeg trænger ikke til at følge Bankchefen!» sagde Ivar trodsigt.

«Det gjør du vist ikke,» svarede Peder Pedersen taalmodigt og begyndte om igjen; «det var bare det, han sa – Præsten, at Vantroen –»

«Aa Skit paa Vantroen!» raabte Ivar Ellingsen tilslut; «det er ikke *det!* men se her!» – han spændte Døren op til Kramboden –, «se alle disse Pakker – helst de smaa! – de vilde jeg delt ud – ser du! blandt alt det stakkars Pak, jeg selv er kommen af, og som faar saa sjeldent sød Smag i Munden. Det var det, jeg vilde, det var *det*, jeg glædede mig til, – og ikke til Liderlighed og Vantro! – det ved du saa udmærket godt – Peder Pedersen! – og Præsten ogsaa!»

«Ja, men endnu mer maa vi undres paa dig! Dersom du sendte alle disse

Pakker op til os –»

«Aldrig!» – sagde Ivar Ellingsen.

«– saa kommer jo alt det, du har stelt til, akkurat i de samme Munde.»

«Jagu sa jeg det!» – svarede Ivar Ellingsen og lo haanligt.

«Nei, det ser virkelig ud til, at du plent og absolut vil være mellem Guds Fiender,» sagde nu Peder Pedersen og han blev lidt skarpere i Stemmen; «men du faar ingen Glæde af det, – det kan jeg sige dig; for den, som ikke er med os, han er mod os; og – som han sa – Præsten –, det er best at vide, hvor man har sine Venner og sine Fiender.»

Atter følte Ivar Ellingsen ligesom et Sting i Maven. Hvad kunde det nytte at trodse! hvis Præsten Kruse vilde ødelægge ham, saa kunde han, det var sikkert nok; men harmeligt var det.

«Det blev jo de samme Munde –» prøvede Peder Pedersen endnu engang og pegte paa Pakkerne.

«Aa ja – det kan du nok have Ret i – Peder! – det blir jo paa en vis Maade det samme;» sagde den anden langsomt og uden at se op; «men jeg vil ikke være med selv, det siger jeg dig – Peder Pedersen!»

«Der vil ingen tvinge dig – Ivar! men det er alt et godt Skridt, at en skiller dig fra de Vantro.»

Men nu kom den arme Ivar Ellingsen til at tænke paa Festkommitteen.

«Nei – nei! det gaar ikke an!» raabte han og klorede sig i Haaret; «jeg har jo givet mit Ord! – og Malene! – og Smaapigerne!»

«Det falder sig saa heldigt, at der er et Dampskib, som gjør en Lysttur imorgen; jeg ved mange Damer,» sagde Peder Pedersen smilende; «som foretrækker at reise bort imorgen –»

«Fy Fan! hvor snedigt I har stelt det til!» sagde Ivar og hev sig op paa Bænken mellem alle sine Pakker; «men nu kan du gjerne gaa – Peder Pedersen! for nu har du gjort mig saa lei og kjed af det altsammen!»

Den lille Overkanin forstod, at det var fuldbragt – hans Dagværk; og han ilede afsted, forat aflægge Rapport, – langs Husvæggene, gjørende en liden Bue udenom Gadedørstrappene.

IX.

Endelig oprandt Festens Dag – klar og straalende. Men en Uro og Forvirring var i Sindene, saa ingen kunde fryde sig over Solskinnet og den stille Fjord, som begyndte at blaane i Striber for den første Morgenbris.

Nogle ulykkelige Plakatmænd løb omkring i Gaderne og klinte op og rev ned og viste tilslut ikke bedre end at forsamle sig i Ivar Ellingsens Krambod; han havde udsendt dem; men idag var han ikke til at finde.

Det rygtedes snart, at Kaninerne havde været hos Ivar Ellingsen. Samtidig fik man ogsaa vide, at han tidligt om Morgen havde sendt alt det, som laa færdigt til Sankt Hans Festen, op til Præsten Kruse. Da han dernæst havde fulgt sine Damer til Dampskibet, gav han i sidste Øiblik efter for sin Kones Bønner, hoppede ombord og reiste fra det hele – paa Lysttur.

Og nu begyndte en almindelig Flugt fra denne Fest, om hvilken Alverden for faa Dage siden var stimlet saa ivrigt sammen. Men den, som var allerivrigst efter at tage Afstand var Amtmanden.

Skjønt det ikke var godt at vide, hvad han havde at frygte, blev han dog saa greben af den almindelige Feighed, at han ikke viste, hvorledes han stærkt nok skulde faa udtrykt, at han slet ikke havde havt det ringeste at gjøre med denne Folkefest.

Thi det var jo ikke engang folkeligt! Den sande folkelige Stemning – den kunde han nu læse sig til i Aviserne. Og der havde han – Stedets høieste Autoritet! tilbudt sig at holde Tale, – at aabne Dansen i Paradis! Den stakkels Mand saa sig oppe paa Estraden med den tykke Madam Ellingsen, og han syntes, han hørte en Latter, som rullede lige til Stockholm.

Men det kom der ud af at have en Fuldmægtig, som ikke forstod Byen, som ikke kunde holde ham à jour med den folkelige Stemning, men endogsaa selv gik i Spidsen for Galskaberne –

I dette Øieblik traadte Kandidat Holck ind i Kontoret. Han kom lidt sent, fordi han havde løbet omkring med denne Vexelobligation. Alligevel havde han ikke faaet Anledning – eller Mod til at bede nogen skrive sit Navn istedetfor Randulf. Faa Bekjendtskaber havde han udenfor de unge Mennesker paa Klubben, og desuden var Folk idag ikke i den Stemning, at det faldt letvint at

komme frem med sligt.

Hellerikke udenbys havde han nogen blandt Slægt eller Venner, til hvem han saadan uden videre kunde telegrafere efter tolv hundrede Kroner; og han blev virkelig tilslut ganske hed om Ørene. Men saa tænkte han, at han vilde bede Amtmanden; igrunden var det ikke noget at genere sig for, naar han vilde anstrænge sig lidt, skulde han snart løse Papiret ind. Værre var det, hvad han hørte om Festen fra alle Kanter – og om Ivar Ellingsen! – han var i et elendigt Humør.

Amtmandens første Tanke var at bruse op; men han mindedes i rette Tid sit høie Forbillede, og med en værdig Mine tog han mod Papiret, skrev sit Navn paa behørigt Sted og leverede det tilbage.

«Men jeg maa sige Dem noget – Hr. Holck! dette har hændt mig en Gang før med en Fuldmægtig; og jeg gjorde dengang det Løfte, at hvis noget lignende indtraf» – Amtmanden pegte paa Papiret – «skulde jeg strax, hvor ubehageligt det end kunde være mig – foreslaa en Skilsmisse – en Fraflytning. De vil lettelig – Hr. Kandidat Holck! finde Dem en Plads, som mere konvenerer Dem. Jeg skal nemlig sige Dem: De passer ikke for denne By; De er for livlig, De behøver mere Adspredelse; medens den folkelige Stemning her gaar i en afgjort stille – om jeg saa maa sige – mere indadvendt Retning.»

Amtmanden sluttede med en Haandbevægelse, som virkelig var meget lig Statsraad Hiorth, og som skulde betegne, at Samtalen var tilende.

Holck havde staaet ganske stum og dum med sit Papir i Haanden, mens Amtmanden talte. Bagefter bukkede han og gik ud i det ydre Amtskontor, hvor han havde sin Plads; Obligationen slængte han i Sinne bortefter Bordet.

Men da han havde siddet en Stund i dybe Tanker, tog han noksaa ydmygt det blaa Papir, lagde det i en Konvolut og sendte Kontorbudet afsted med det til den unge Garman, som havde lovet at ordne Papiret i Banken. Det var den sidste Dag; – der var virkelig ikke andet at gjøre. –

– Men Budet havde vanskeligt for at finde Christian Fredrik. Den Helvedes Hamburgeren var nemlig ganske rigtig kommen; og Fyrværkeriet var paa Toldboden. Og saa meget forstod Christian Fredrik af den offentlige Stemning, at nogen Fyrværkerifest blev der ikke; og da han desuden kjendte sin Fars og hele Garman & Worses Skræk for brandfarlige Sager, maatte han selv ud og fortolde

Kassen, og siden med Hjælp af en gammel Sjøhusmand skjule den farlige Tingest oppe paa et af Husets Kornlofter.

Netop da han kom tilbage fra denne Expedition, præsenterede de ham i Kontoret en Vexel, som var kommen med Hamburgerposten, paa 237 Reichsmark for Fyrværkeri; og det var netop saa vidt, han fik Tid til at slaa den Løgn i sin Far, at det var for Cigarer, da Amtmandens Kontorbud bragte Holcks Obligation. Det var en Fandens Formiddag!

Ogsaa en anden løb uroligt omkring – nemlig den skikkelige Kapellan Doppe. Han vilde absolut have en Reservation lig Amtmandens indrykket i Aviserne. Men de svarede ham bare i Redaktionerne, at det var aldeles overflødigt; der blev vist neppe nogen Fest; Sagen havde mistet sin Interesse.

Sagen var helst, at Ingen brød sig det ringeste om Kapellan Doppe; og han tyede hjem til sin Kone. Hun sad bleg og halvkædet med det mindste Barn – ligesaa tynd og mager som sin Mand; og hun kunde paa sin Side fortælle ham fra Vaagekone og Madamen, hvor meget hele Byen undrede sig paa, at han spillede Violin, og hvilken Forargelse det havde vakt, at han havde været paa Klubben med Randulf og de andre.

De saa med Bekymring de magre Offerdage svinde ind til ingenting, medens Børneflokkene allerede samlede sig om dem. Kunde de bare komme ilag med Præsten Kruse; men han havde for længe siden vist, at han ikke havde det ringeste Brug for Doppe, og aller minst nu. –

– Da Thomas Randulf om Morgenen fandt et Brev fra Direktionen paa sin Plads i Banken, forstod han strax, at det indeholdt hans Afsked. Den foregaaende Dags Eftermiddag havde der været Direktionsmøde; og han ventede sig, at Christensen vilde benytte Anledningen.

Det pinte ham under hele Formiddagens Arbejde, at han paa denne Maade skulde sparkes ud af Banken, hvor han havde været Kasserer fra den blev oprettet. Og dog gjorde det næsten stærkere Indtryk paa ham, da en midt under Forretningen fortalte ham om Ivar Ellingsen.

Saasnt Banken var lukket, skyndte han sig derfor op til Klubben og traadte lige ind i Madame Blomgreens Dagligstue.

Der sad Madamen midt i Sofaen; og rundt omkring paa Borde og Stole stod der Kalvesteg, Fiskepudding, Filet, Pølser, Skinker og flade Fade med Sky. Døren

stod aaben til Kjøkkenet, hvor der var stillet et langt Bord; og derude gik nogle raadløse Kvinder, som vare bestilte til at smøre Smørogbrød. Nogle havde begyndt, men faaet Ordre til at stanse; en stod og flaaede Oxetunger, en anden kogte en Masse haardkogte Æg, – det syntes hun ialfald man kunde resikere, – og noget maatte gøres.

Smør var der i mængdevis og Brød! – Brød paa Brød henover hele Bænken; og hvert Øieblik blev der bragt noget nyt til Huset, som var bestilt.

Madame Blomgreen selv saa ud, somom hun var udhugget af en porøs Stenart, og somom Kunstneren havde opgivet Arbeidet halvfærdigt. Der var intetsomhelst Udtryk i det store posede Ansigt, og som hun sad ubevægelig kunde man se, hun var falden ned – fuldstændig overgivet.

Randulf begyndte at ville trøste; men idetsamme hørte han en, som kom hurtigt fra Kjøkkenet; han vendte sig og stod midt foran Constance. Hun saa ham lige ind i Øinene; men uden Spor af Koketteri eller Forlegenhed; og hun syntes at være den eneste i Huset, som havde bevaret Besindelsen og viste, hvad der skulde gøres.

«Hvad ønsker De? – Hr. Randulf!» spurgte hun roligt – somom hun opvartede en Fremmed i Klubben.

«Jeg vilde forklare Deres Moder, at da jeg var den, som hovedsagelig fik hende til at indlade sig paa dette, er jeg selvfølgelig rede til at erstatte hende Tabet, saa godt som jeg formaar.»

«Tak! men jeg haaber, Mor skal finde Hjælp – baade paa den ene og den anden Maade, –» svarede Constance.

Madame Blomgreen saa hjælpeløst op paa Randulf og sagde:

«Hun vil, at jeg skal gaa til Præsten Kruse;» – og der gik ligesom en Gysning gjennem hende.

Thomas Randulf trak lidt paa Skuldrene.

«Det faar De gjøre som De selv vil – Madame Blomgreen! men jeg vilde bare, De skulde vide, at jeg for min Part er parat –»

«Tak! Hr. Randulf! De har vistnok bragt mig lige til Fortvivlelse; men De har altid været honet –»

Constance afbrød Moderen; og Randulf syntes næsten, hun gjorde en

Bevægelse, som om hun viste ham Døren.

«Mor skal ikke nu tænke paa andet end det ene fornødne og søge Hjælpen der, hvor den alene er at finde.»

Randulf bukkede og gik, – saa underligt fattig og tilintetgjort.

Men lidt efter maatte Madame Blomgreen afsted; og mens hun drog sig opover til Præstens Hus, havde hun en tydelig Fornemmelse af, at hun skulde rulles, – rulles i alle sit lange Livs mange smaa og store Synder. Hun viste, hvor skrækkelig han kunde være; se Constance havde han omskabt paa tre Dage; hvad mon han vilde gjøre med en gammel syndefuld Klubværtinde?

Der var imidlertid ikke andet Raad. Hvad hjalp det, at Randulf tilbød sig, selv om han kunde betale; men Tabet var uoverskueligt; hun maatte finde en, som rigtig kunde forstaa og gaa ind i hendes Sorger, frelse hende ud af denne forfærdelige Overflod af Mad; – kun en – sagde Constance – kunde det; og derfor sukkede Madame Blomgreen indvortes, da hun sank ned i Stolen foran Præsten.

«Se saa! nu faar han i Guds Navn rulle mig!»

I disse tre Dage havde Morten Kruse arbejdet jævnt som sædvanligt; holdt sine Andagter og Prækener, modtaget Besøg, stillet med sine Aviser og Anstalter og sendt sine Kaniner hid og did.

Som han sad i Kontoret og trommede med Fingrene paa Bordpladen, henfaldt han i Tanker; og han tænkte paa noget, som han havde læst om de moderne Kystforter. Ligesom Kommandanten kunde sidde trygt i Fæstningen og bare trykke paa en elektrisk Knap i Bordet, saa sprang der en Mine langt ude i Søen under de fiendtlige Skibe; saaledes kunde han ogsaa sprænge sine Fiender i Luften, mens han sad tryg og skjult i sit Kontor og trommede paa Bordet.

Derfor var han i godt Humør, og da Madame Blomgreen sank ned i Stolen foran ham, sagde han muntert.

«Naa! Madame Blomgreen! hvordan gaar det?»

«Aa – daarligt – daarligt! – Hr. Pastor Kruse!»

«Det tager vel paa Kræfterne – saadan en Beværtning?»

Nu tænkte hun naturligvis, hun skulde rulles, fordi hun levede af at sælge Drik – og sligt.

«Ja en kan jo ikke altid vælge,» begyndte hun; «det kom nu deraf, at Blomgreen var Restauratør; men han taalte ikke Fristelserne, nei, han gjorde ikke det; – han blev desværre meget henfalden til –»

«Var ikke Deres Mand svensk?» – afbrød Præsten godsligt.

«Ak jo! Hr. Pastor!» sukke Madame Blomgreen; «han blev svært svensk – især paa Slutten.»

«De har nok overtaget Beværtningen til denne Festen i Paradis?» – sagde Præsten og skjulte sit Smil.

Nu smilede hun bare bittert; det var jo ikke noget at snakke om; hun ventede bare, at han skulde bryde løs og tage hende under Behandling.

Men det blev der ikke noget af – ialfald ikke endnu. Præsten begyndte at snakke om alt det, der skulde til ved en saadan Leilighed; og han snakkede saa fornuftigt og var saa vel inde i alt, at Madamen bare maatte forundre sig. Efterhaanden fik ogsaa hun Munden paa Gang og fortalte om alt det, hun havde opsamlet og bestilt, som nu stod der! – Midtsommerstid! – i denne Varmen! –

«Det er næsten værst med Brødet,» sagde Præsten eftertænksomt; «alt det andet staar nok en Dag over.»

«Aa var det bare en Dag – ja to! saa skulde jeg ikke klage; – jeg kunde leie eller laane nogle Iskasser, det var ingen Sag!» sagde Madame Blomgreen; hun havde med Fornøielse lagt Is i sin egen Seng, om det kunde nyttet til noget.

«Men Brødet – især Hvedebrødet maa nødvendig være gammelt,» sagde Præsten; han havde imidlertid taget en Blyant og syntes at beregne noget paa et Papir.

«Nei Hvedebrødet,» raabte Madamen, «det blev jeg Gudskelov kvit. Det var bestilt til Klokkeren tolv idag, forat være saadan halvfærdigt til iaften. Men imorges fik jeg saadan en gruelig Angst i Sengen, at jeg sendte Bud og afbestilte altsammen!»

«Det var meget heldigt; det grove og halvfine Brød kunde endda bruges imorgen.»

«Det er netop godt, at Brødet er lidt gammelt til smurte Smørogbrød,» sagde Madamen; – «men hvad hjælper det!»

«Jo ser De – Madame Blomgreen! imorgen holder jeg en Fest; jeg havde rigtignok ikke tænkt paa nogen Bispisning, men lad gaa!»

Hun blev ganske forandret i Ansigtet; men hun kunde ikke endnu fatte og forstaa. Men dette morede Præsten Kruse i høi Grad.

«Om nu jeg overtog det altsammen – hvad? – om De smurte Deres Smørogbrød imorgen istedetfor idag? – og sendte altsammen op i Bedehuset – hvad?»

«Altsammen – altsammen» – mer kunde hun ikke faa frem for Bevægelse.

«Javel! – hvorledes skulde De havt det med Betalingen?»

Men hun bare slog lidt med Armene, forat udtrykke, at det var det mindste.

«Ja,» svarede Præsten, som forstod; «jeg tænker nok ogsaa, vi skal komme til Enighed om Betalingen; jeg har havt mange saadanne Bispisninger, saa jeg kjender lidt til det. Naa! – hvad siger De saa – Mam Blomgreen! – vil De?»

Herregud! om hun vilde! – men hun skulde jo rulles; hun maatte vel gennemgaa en forfærdelig Bod? – han var jo saa stræng; hvad vilde han forlange af hende? – hvad skulde hun give ham for denne vidunderlige Redning?

«Jeg er en syndig gammel Kone,» sagde Madame Blomgreen og brast i Graad.

«Aa ja! – syndige – det er vi nogen og hver,» svarede Præsten; «men nu skal De gaa hjem og være glad og købe Is; og glem ikke at lægge fugtige Servietter over Brødet iaften, at det ikke skal blive altfor tørt. Saa sender De kanske Deres Datter op til Bedehuset imorgen Formiddag? – der skulde pyntes lidt.»

«Constance! – aa Kjære! – tag hende! bare tag hende! –» raabte Madame Blomgreen; i sin henrykte Tilstand viste hun slet ikke, hvad hun sagde; men hun gav efter for Trangen til at give – til at ofre ham noget – denne vidunderlige Mand, som havde Frelse og Redning for alle.

Og siden, naar hun fortalte om denne Samtale, lagde Madame Blomgreen altid til, at i hele sit Liv havde hun ikke vist, hvad det var at *svæve*, før denne Dag, da hun forlod Præsten Kruses Kontor.

– Den snedige Politibetjent Iversen havde seet Madame Blomgreen svæve ud fra Præsten, og han forstod godt, hvad det betød. En for en var de gaaet den Vei allesammen; overalt, hvor han kom paa sine Vandringer i Byen, fandt han sine Venner forskræmte og Kaninerne glade.

Til Politimesteren var der kommen Bud om to Betjente til at holde Orden

foran Bedehuset imorgen; men man havde udtrykkelig frabedt sig Iversen. Det var den første Extraintægt, som gik fra ham. Og da han vaagede sig til at stanse Bankchefen paa Gaden, forat beklage sig, svarede denne, at det var ganske rimeligt; en Enkelt kunde ikke altid begunstiges; – det maatte Iversen være forberedt paa for Fremtiden. – Dermed fortsatte han sin Elefantgang.

Inde hos Smaapigerne var der Graad og Fortvivlelse. Paa Disken laa der fuldt af Ting, som var leveret tilbage; og alle de runde smaa Frøkner vare ganske udmattede af alle de Kunder, som havde været der, forat snakke sig fra deres Bestillinger. Men det værste var, at de havde faaet vide, at Fru Christensen havde været hos Madam Eriksen; og der havde hun sagt høit, at hun fandt, der var baade bedre og billigere end hos Frøknerne Iversen.

Da nu Faderen ogsaa kom hjem – bleg og blød i Knærene, forsamlede de sig alle omkring ham inde i Arbeidsværelset – forskræmte og raadville. Men den ældste, som havde holdt Øie med Faderens Ansigt, sagde til de andre:

«Hvad hjælper det, vi jamrer og klager? – her er ikke mer end en Ting at gjøre. Et Par af os faar gaa op og tilbyde vor Hjælp til Festen i Bedehuset, – der skal vel pyntes og bindes Kranse; og saa faar vi allesammen gaa i Festen imorgen.»

Nei – nei – aldrig! – raabte de andre; men en for en blev stille og samtykkede, naar de havde set paa Faderen, som sad taus paa en Stol ved Ovnens uden at se paa nogen. Kun den yngste – den ufornuftige Fine satte sig til at hulke og flærre et Stykke Tøi op i Strimler. –

– Imidlertid var Frøken Fine ikke alene i sin Ufornuftighed. Der sad mange unge og smaa Skabninger og begræd denne Fest, som de havde glædet sig til og fantaseret om og beskrevet for hverandre; og den ene havde øst den anden op – lige ned til de vildeste Gutter paa Gaden, som havde staaet andægtige foran Ellingsen & Larsens Vinduer og talt de smaa Pakker.

Veiret var saa straalende; og den lange mægtige Sommerdag trak og sled i alt, hvad der var af Sundhed og Ungdom, som ikke kunde forstaa dette, at Lys og Glæde og den friske Luft var Fristelser til Synd; som endnu ikke havde lært, at Livet bør være den ængstelige Stilhed foran Døden; som ikke kunde se, at den ene bandt den anden i Feighed, at Frygten var over dem og mellem dem alle.

Men de allerfleste forstod det dog; og denne lystige Folkefest med lyse Kjoler

mellem Trærene og Børnenes Leg og Latter, – den blev til en letsindig Drøm, som alle skyndte sig med at forjage. Og Folk satte sig til at kjægle om, hvorvidt de nogensinde havde tænkt et Øieblik paa at være med paa sligt! – og de svor paa, at hvis de havde nævnt et eneste Ord om Fest, saa havde de naturligvis ment Festen i Bedehuset for de stakkels Blinde – med Sang og Opbyggelse.

Denne Stemning var det ogsaa, som vandt udover Eftermiddagen. Folk gik endogsaa tidligere end sædvanligt ind i sine Huse og lukkede Døren; forat de end ikke skulde faa Skin af at glæde sig over den milde Aftenluft, og Solen, som gik rødmende ned og Maanen, som kom blankpudset op. Især var der tomt udover mod Paradis. De, som pleiede at spasere her, tog en anden Vei iaften.

Kun et Par Tømmermænd – man troede, de var sendt af Bankchefen – gik derude og pillede Dansegulvet fra hinanden. Materialet bar de ned i en Baad og roede væk med det, somom det kunde være de besmittede Levninger af et Pesthus, der skulde nedsænkes i Havet.

Men alle Kaniner vare glade paa sin Vis. Især var der en Ting, som frydede dem. De viste alle, at det forlængst var bestemt, at til Storthinget skulde vælges Præsten Kruse og Peder Pedersen. Bankchefen vilde de hverken eie eller have. Men det var udmærket, at han gik i den Indbildning; og alle Kaniner glædede sig oprigtigt til at se hans Næse paa Valgdagen.

X.

Klokken ti var Byen ganske stille og uddød.

I Garman & Worses Pavillon sad de Herrer Randulf, Holck og Christian Fredrik; – de havde talt om Dagens Plager og Skuffelser og vare hensunkne i mørk Taushed.

Iaften havde de ikke Vinduerne aabne til Strandgaden, heller ikke Bordet bedækket med Flasker. Hver havde bare sit Glas foran sig; Cognacen stod bag Døren og Seltersen laa i Sofaen; og de lod ikke som ellers Korkene springe med et Knald og falde ned i Strandgaden som Forargelser; men de slap Kulsyren forsigtigt ud og snakkede halvhøit.

Ikke fordi nogen af dem egentlig var ræd; men de havde aldeles mistet Humøret; og ikke engang den modige Kandidat Holck havde længer Lyst til at

udfordre Stemningen og sætte Byen paa Ende.

Veirkyndige Folk kunde nok spaa, at det var paa Slutten med det gode Veir; Solen var gaaet ned saa gloende rød og i sydvest var Horizonten uren og grumset uden egentlige Skyer.

Men mod Øst, hvor Maanen kom fra, var der klart og mørkeblaat; og langt derinde mellem Fjeldene maatte der endnu findes nogle kaninfrie Egne; thi hist og her steg en hvid Røgsøile iveiret, hvor der altsaa endnu fandtes nogle forvovne Gutter og Jenter, som turde danse og ture Sankt Hans.

Men i Byen var der stille og slukket; og i Garman & Worses velpleiede Byhave faldt Maanens Lys over Græsplainen med Varmebedet i Midten, mens Skyggerne holdt sig indunder de klippede Lindetrær, der dannede Ramme om Haven.

Der indunder havde der længe staaet en raadvild Mand og lyttet til de halvt undertrykte Lyd af Stemmer og Glas fra Pavillonen. Snart vilde han gaa igjen, snart droges han nærmere, næsten som han krympede sig, men bestandig nærmere.

Tilslut gled han ud af Skyggen og stod midt i Maanelyset foran den aabne Dør. Han vendte Ryggen til Lyset, saa de saa ham i Omrids uden tydeligt at kunne skjeldne Ansigtet; men bleg var han, og uroligt gik hans Øine fra den ene til den anden.

Christian Fredrik, som havde seet ham først, blev lidt forvirret; men sagde strax:

«Er du der – Løvdahl! kom faa dig et Glas!»

Men Thomas Randulf satte begge Hænderne i Siden og sagde:

«Nei Pinedød? – ham drikker jeg ikke med!»

Holck og Garman syntes Synd og vilde stagge Randulf. Men idetsamme vendte Abraham Løvdahl sig og løb, – han løb ikke Veien, men tværs over Plainen lige i Kanten af Varmebedet, hvis lange fugtige Blade slog ham om Benene, mens hans tynde Vaarfrak flagrede efter ham, – saaledes løb han som en Tyv, indtil han forsvandt indunder Skyggen af de klippede Lindetrær oppe ved den lille Bagport.

Christian Fredrik havde reist sig, forat holde ham tilbage; men da han saa, det var umuligt, sagde han til Randulf:

«Du var altfor ond med ham; – Stakkar!»

Ogsaa Holck mente, han kunde gjerne faaet en liden Cognac ialfald; det var tydeligt det, han kom for.

Thomas Randulf svarede ikke et Ord, men tømte sit Glas og sagde Godnat.

De hørte ham gaa ned Stentrappen, som førte til Strandgaden og Porten, som han lukkede efter sig; derpaa hans ensomme Skridt henover Gaden, indtil de blev borte, og der blev ganske stille som før.

De to blev siddende og sad langt udover Nat og fortalte hinanden sørgelige Historier og alle sine Hemmeligheder. –

Men da Maanen, som kom vandrende fuld og glad, saa, at der ikke kom et eneste Menneske paa Festpladsen, begyndte den at trække lange fugtige Skytraade op fra syd og sydvest, somom den vævede Vadmæl. Og da Solen snart efter skulde frem igjen, kom den opi Masser af vaade Skyer, som begyndte at dryppe og øsregne mellem Klokken fire og fem.

Constance Blomgreen havde tilbragt sin Nat som hun pleiede i det siste. Natten var det værste. Thi om Dagen kunde hun fastholde Sandheden: at hun havde været paa Afgrundens Rand; – at hun var bleven frelst fra den værste og styggeste Synd; – at hun istedetfor at tilhøre sin rene Brudgom havde tilsølet sin Tanke i jordisk Elskov og uren Atraa, – alt dette kunde hun holde sig saa nærværende om Dagen; og hun var saa brændende i sin Tak til ham, der havde reddet hende, at hun kunde føle sig næsten lykkelig, om hun fik tale med ham eller bare se et Glimt af ham.

Men Natten var Djævelens. Helst disse varme Sommernætter, hvor Hølugten strøg nedover Byen fra Markerne, og Agerrixens lille fredsommelige Skrat gjorde Freden saa lun og fyldte Drømmene med Sommerens modne Frugtbarhed. Da bankede hendes varme Blod, og hun vaagnede i Skam over sig selv; sprang af Sengen og forbandede sin Skjønhed i hede Bønner om at faa Kraft og Naade til at forsage og afdø, visne og hentørres til Guds Ære.

Constance lænede sit Hoved til Vinduskarmen. Det kølige Regn havde gjort hende roligere; men hun var træt og modløs. Hvor langt maatte hun ikke være kommen, naar Djævelen endnu kunde have saadan Magt med hende. Ak – om hun turde betro sig til Præsten, hvorledes hun havde det; mon han nogensinde havde hørt sligt? – eller mon hun var den værste af dem alle?

Naar hun bøiede sig ud af sit Vindu, kunde hun se Hjørnet af hans Hus og Gadedøren; og hun blev saa glad, da hun saa, at Kariolen holdt udenfor, saa viste hun, han kom til at kjøre forbi Klubben.

Constance hyllede sig ganske ind i sit graa Tørklæde og laa i Vinduet og ventede; og da han kom kjørende, var det somom hendes stærke Øine sugede hans til sig; for han saa op og hilste, idet han før forbi. Hun blev saa overstrømmende glad, at hun istemte en Salme, mens hun klædte sig, og for første Gang i disse Dage smilte hun til sig selv i Speilet. –

– Imidlertid kjørte Morten Kruse videre i Regnet. Den Morgenhilsen, han havde faaet, stemte hans Sind, som allerede var let, endmere festligt. Saaledes var det, han ligte de unge Piger – blege, hængende efter ham med brændende Øine; det var en skjøn Seier, han der havde vundet – netop i sidste Øieblik.

O! – hvor meget han havde at takke Gud for i de sidste Dage. Alt havde vendt sig til det beste; mange vare komne til ham, som hidtil havde staaet imod; og hans egne vare befæstede og forfremmede i Kaar og Indflydelse. De Vantro, som havde ophidset Byen, vare overvundne; og alt, hvad der skulde været ødslet bort til Tant og daarlig Glæde, det vilde nu flyde ind til ham – til hans stakkels Blinde.

Paa denne lille Tur ud til en syg Kone i Omegnen, vilde han forberede sin Tale til Festen. Men saalænge han endnu var i Gaderne, maatte han mest tænke paa alle de Mennesker, som sov i de Huse, han passerede.

Han viste Besked om alt indenfor Husvæggene; han kjendte dem allesammen, baade sine og de andre, det var hipsomhap. Der var Last og Synd og Drik og Uterlighed jævnt fordelt som andetsteds; de hadede hinanden og gjorde Fortræd og Ufred; og Ufordragelighed gik fra Hus til Hus og fra Gade til Gade; trykkede de smaa ned, klatrede op og blærede de store sig i Solskin.

Men *han* var over dem alle og havde dem alle i sin Haand. Og var end Byen liden og Landet fattigt: – Magt er Magt overalt i Verden; ja – han vilde ikke engang have ønsket mere storartede og glimrende Forhold; han var i sit eget den første; raadende der, hvor han forstod og var hjemme; han havde Gud i den ene Lomme og Byen i den anden.

Da Brolægningen sluttede, og han kom ud paa Landeveien, som var fast og god efter det første Regn, samlede han Tømmerne godt i den venstre Haand, gav Hesten et Par forsvarlige Rap og glædede sig ved Tanken om, hvor stramt han

holdt dem allesammen.

Veiret var netop saaledes som han ligte det. En lav tung Himmel; Byen nedsænket i Regn og Søle og trykket af tyk graa Luft. Og selve Regnet generede ham ikke. Han havde selv opfundet en Gummihat, som knappedes til Regnkappen, saa han sad tæt og tør som i et helt Overtræk, – en god seig Hud, som kunde vare længe.

Alexander L. Kiellands *Sankt Hans Fest* er lastet ned gratis fra bokselskap.no